

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยนี้มุ่งประเมินผลการดำเนินงานและศึกษาประสิทธิผลของการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่วัดได้จากผล การทดสอบระดับชาติ (O-NET) รวมถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการประกันคุณภาพภายในของ สถานศึกษา โดยผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ตลอดจนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการประเมินประสิทธิผลของโรงเรียน
 - 1.1 นิยามของการประเมิน
 - 1.2 นิยามของประสิทธิผล
 - 1.3 นิยามของประสิทธิผลของโรงเรียน
 - 1.4 แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินประสิทธิผลของการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา
2. แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา
 - 2.1 ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา
 - 2.2 ความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา
 - 2.2 ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา
 - 2.3.1 การประกันคุณภาพภายใน
 - 2.3.2 การประกันคุณภาพภายนอก
 - 2.3 แนวทางการดำเนินการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา
 - 2.4 มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อการประกันคุณภาพภายใน
3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
5. กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการประเมินประสิทธิผลของโรงเรียน

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การให้ความหมายของการประเมินประสิทธิผลของโรงเรียน แบ่งเป็นนิยามที่ชัดเจน ได้แก่ “การประเมิน” “ประสิทธิผล” และ “ประสิทธิผลของโรงเรียน” โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.1 นิยามของการประเมิน

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นักการศึกษาได้ให้นิยามของคำว่า “การประเมิน” ไว้ดังนี้

สตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam, 1973) กล่าวว่า การประเมินคือกระบวนการรวบรวมพรรณนา และจัดหารายการสนเทศที่มีประโยชน์ เพื่อการตัดสินใจ

สเตค (Stake, 1978) กล่าวว่า การประเมินคือการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหลายๆ แหล่งเพื่อใช้ในการกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการบรรยาย และการตัดสินใจคุณค่า

สุวิมล ว่องวาณิช (2543, 2545) ได้ให้ความหมายของการประเมินผล คือ การตัดสินใจคุณค่าของสิ่งที่ถูกวัดโดยเทียบกับเกณฑ์ จุดเน้นของการประเมินอยู่ที่ความยุติธรรม และความเหมาะสมของเกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินใจที่มีความโปร่งใสและเปิดเผย นอกจากนี้การประเมินผลที่ดีต้องอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลที่มีความตรงและเชื่อถือได้ ซึ่งได้มาจากกระบวนการวัดผลที่มี คุณภาพซึ่งสามารถให้ผลการวัดที่ถูกต้อง สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง และได้กล่าวเพิ่มเติมว่า ปัจจุบันนี้ ความหมายของการประเมินได้ขยายความกว้างออกไปเป็นแนวคิดที่ว่า การประเมินจะต้องให้ข้อมูลที่ช่วยให้ผู้บริหารตัดสินใจ ในการเลือกหนทางปฏิบัติในการแก้ไขปัญหา ผลของการประเมินควรจะสามารถนำไปช่วยปรับปรุง โครงการให้ดีขึ้น

อุทุมพร จามรมาน (2544) ได้ให้ความหมายของการประเมิน คือ การให้ค่าระดับคุณภาพของผลผลิตของหน่วยงานโดยตนเอง พร้อมทั้งระบุจุดอ่อน แนวทางแก้ไข และ จุดแข็ง แนวทางเสริมอย่างเป็นรูปธรรม

นงราม เศรษฐพานิช และสุวิมล ว่องวาณิช (2545) ได้กล่าวไว้ว่า การประเมินผลเป็นกระบวนการที่สร้างสรรค์มีคุณค่าไม่ใช่เป็นการจับผิด ไม่ใช่เป็นการตัดสินว่าใครดี/ใครไม่ดี แต่มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือ การพัฒนาคุณภาพให้ดีขึ้น มีการใช้กระบวนการประเมินผลเป็นกลไกสำคัญในการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา และต้องมีการกระตุ้นโดยการประเมินจากบุคคลภายนอกที่มีความเชี่ยวชาญ สามารถให้ข้อเสนอแนะ ชี้จุดอ่อน จุดแข็งของหน่วยงานได้อย่างถูกต้อง ตรงตามความเป็นจริง รวมทั้งสามารถให้คำปรึกษา แนะนำเกี่ยวกับการพัฒนาปรับปรุงให้กับหน่วยงานได้ ซึ่งถ้าเป็นเช่นนั้นการประเมินผลจะนำไปสู่การพัฒนาเพื่อพัฒนาคุณภาพต่อไป

นิตยา ภัสสรศิริ (2537 อ้างถึงใน ยินดี ทองคำ, 2546) ได้อธิบายเกี่ยวกับความหมายของการประเมินตามแนวคิดเดิม ซึ่ง ไทเลอร์ (Tyler) กล่าวว่า การประเมิน หมายถึง กระบวนการแสวงหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการนำนโยบาย แผนงานหรือโครงการไปปฏิบัติแล้วบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้แต่แรกหรือไม่เพียงใด ต่อมา ครอนบาค (Cronbach), สตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) และ อัลคิน (Alkin) ได้ให้คำจำกัดความการประเมินในทำนองเดียวกันว่า คือการ

แสวงหาข้อสนเทศเพื่อตัดสินใจ อย่างไรก็ตามยังมีการให้คำจำกัดความที่แตกต่างกันไปอีกหลายประการ เช่น การประเมิน คือ การกำหนดคุณค่าของสิ่งที่ถูกประเมิน (Eiser, Glass, House, Sciven, Stufflebeam) การประเมิน คือ กิจกรรมที่ประกอบด้วยการบรรยายข้อเท็จจริงกับการใช้ดุลยพินิจตัดสินข้อเท็จจริงนั้น (Guba & Lincoln; Stake) จนกระทั่งมีการประชุมคณะกรรมการว่าด้วยมาตรฐานของการประเมิน และได้ให้ความหมายของการประเมินว่า การประเมิน คือ การตรวจสอบคุณค่าของสิ่งที่ถูกประเมินอย่างมีระบบ

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2546) ได้ให้ความหมายของการประเมินไว้ว่า การประเมินเป็นกระบวนการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผลงานที่ทำ แล้วนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์หรือความคาดหวังแล้วตัดสินใจเกี่ยวกับงานที่ทำนั้น การประเมินเป็นกระบวนการที่ทำต่อเนื่องควบคู่กับการทำงาน เพื่อพัฒนาคนและพัฒนางานให้มีคุณภาพและได้ประสิทธิผลสูงสุด

สุพักตร์ พิบูลย์ (2548) ได้ให้ความหมายของการประเมินไว้ว่า การประเมินคือการรวบรวมข้อมูลและใช้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจ การประเมินเป็นกระบวนการที่มีการเก็บรวบรวมข้อมูลและตัดสินคุณค่าของสิ่งต่างๆ โดยเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด หากการประเมินใดมีความครบถ้วนสมบูรณ์ในด้านการวัด (Measurement) และด้านเกณฑ์การตัดสินคุณค่า (Criteria for Judgment) จะส่งผลให้การประเมินมีความถูกต้องและน่าเชื่อถือมากขึ้น

กาญจนา วัฒนสุนทร (2549) ได้ให้ความหมายของการประเมินไว้ว่า การประเมินคือการได้มาซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับสิ่งนั้น

สรุปได้ว่า การประเมิน หมายถึง กระบวนการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลของสิ่งใด ๆ เพื่อตัดสินคุณค่าของสิ่งนั้นโดยเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดเพื่อนำผลไปประกอบการตัดสินใจในการดำเนินการต่อไป

1.2 นิยามของประสิทธิผล

นักการศึกษาได้ให้นิยามของคำว่า "ประสิทธิผล" ไว้ดังนี้

Robert (2002) กล่าวว่า ประสิทธิภาพเป็นความสัมพันธ์ระหว่างผลลัพธ์ (results) และทรัพยากรที่ใช้ไป (resources used) โดยมีการอ้างอิงถึงต้นทุน (cost) ซึ่งมีความสัมพันธ์กับผลผลิตที่เกิดขึ้น ดังนั้น ประสิทธิภาพจึงเป็นการวัดอัตราการทำงาน (work-rate) ของกระบวนการหรือผลของปัจจัยนำเข้า (input) ที่มีผลต่อผลลัพธ์ (output) ในขณะที่ประสิทธิผลครอบคลุมไปถึงเรื่องการวางแผนการดำเนินงานตามสภาพจริง และการวางแผนผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้น เป็นกระบวนการจับคู่ระหว่างผลผลิต (outcome) กับเป้าหมายที่กำหนด (stated goal) ดังนั้น ประสิทธิภาพจึงเป็นการวัดคุณภาพของผลผลิตที่เกิดขึ้น

Robbins (2005) ให้ความหมายของประสิทธิผลว่า คือระดับความสามารถที่องค์การบรรลุจุดมุ่งหมายในเป้าหมายระยะสั้น (ดูจากผลผลิต) และการบรรลุเป้าหมายระยะยาว (ดูที่กระบวนการ)

วัฒนา ล่วงลือ (2538 อ้างถึงใน กิตติยา สีอ่อน, 2547) ได้ประมวลความหมายของประสิทธิภาพและประสิทธิผลจากแนวคิดของนักวิชาการด้านการบริหารและทฤษฎีองค์กรหลายท่าน (Atchinson, 1978; Jackson & Morgan, 1987; Anderson, 1988; Quinn, Mintzberg &

James, 1988; William, 1989; Daft, 1992) สรุปได้ว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง การบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายหรือจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ (stated goal) โดยไม่ได้พิจารณาถึงทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินการ

ศิริชัย กาญจนวาสี (2545) กล่าวว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง การบรรลุผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ที่ปรารถนา นั่นคือผลการปฏิบัติงานไม่ว่าจะเป็นผลผลิต (outputs) ผลกระทบ (impacts) ผลลัพธ์ (outcomes) ได้ตรงตามผลที่คาดหวังไว้และเป็นที่พึงพอใจของผู้ใช้หรือผู้บริโภค

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2549) กล่าวว่า ประสิทธิภาพ คือ ระดับการบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ล่วงหน้าได้ก่อให้เกิดผลผลิต ผลลัพธ์ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้นาน้อยเพียงใด

สรุปได้ว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง การบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ทั้งในด้านผลผลิต และผลลัพธ์ของการดำเนินงาน

1.3 นิยามของประสิทธิภาพของโรงเรียน

นักการศึกษาหลายท่านได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพของโรงเรียน ดังนี้

Sergiovanni (2001) ได้ให้ความหมายของ effective school ไว้สองนัย คือ

1. ความหมายทั่วไป (common mean) หมายถึง ความสามารถในการทำให้เกิดผลลัพธ์ตามที่ต้องการ ซึ่งในความหมายนี้โรงเรียนจะมีประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของแต่ละกลุ่ม

2. ความหมายในเชิงเทคนิค (technical mean) ในวงการการศึกษา effective school หมายถึง โรงเรียนที่มีนักเรียนซึ่งมีผลสัมฤทธิ์ที่ดีในทักษะพื้นฐานและความสามารถด้านอื่นที่วัดหรือประเมินผลโดยแบบทดสอบมาตรฐาน รวมทั้งด้านการบริหารจัดการ การสอนของครูและความมีภาวะผู้นำที่รวมอยู่ในความหมายนี้ด้วย

Hoy & Miskel (2001) ได้ให้ความหมายของประสิทธิภาพของโรงเรียน หมายถึง การที่โรงเรียนสามารถผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง สามารถพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก สามารถปรับตัวกับสิ่งแวดล้อมที่ถูกบีบบังคับได้ และรวมทั้งสามารถแก้ปัญหาภายในโรงเรียนได้เป็นอย่างดี

วิโรจน์ สารรัตนะ (2548) ได้กล่าวถึงโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ (effective school) หรือความมีประสิทธิภาพของโรงเรียน (school effectiveness) สรุปความได้ว่า นักวิชาการต่างประเทศหลายท่านไม่ให้ความหมายหรือนิยามของสองคำนี้ไว้ชัดเจนนัก เพราะเป็นเรื่องที่อาจจะมีการอธิบายหรือถกเถียงกันได้ไม่รู้จบ เพราะขึ้นอยู่กับมุมมองของแต่ละฝ่าย เช่น ในมุมมองของผู้ปกครอง โรงเรียนที่มีประสิทธิภาพอาจหมายถึง บุตรหลานของเขามีความสุขหรือไม่ ได้คะแนนดีหรือไม่ โรงเรียนสะอาดหรือไม่ ครูเอาใจใส่นักเรียนดีหรือไม่ เป็นต้น ส่วนในทัศนะของครูอาจมองว่า นักเรียนได้เรียนรู้หรือไม่ คณะครูเอาใจใส่ต่อเด็กและมีความผูกพันกับภารกิจและหน้าที่ดีหรือไม่ ผู้บริหารสนับสนุนดี

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2550) ได้อธิบายถึงการประเมินผลการปฏิบัติราชการในมิติด้านประสิทธิภาพว่า "เป็นการแสดงผลงานที่บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมาย

ตามแผนปฏิบัติการที่ได้กำหนดไว้" โดยพิจารณาจากผลสำเร็จตามแผนปฏิบัติการ และผลสำเร็จตามพันธกิจหลัก และกล่าวถึงประเด็นการประเมินผลระดับความสำเร็จของ การประกันคุณภาพภายในว่าเป็นการที่สถาบันอุดมศึกษามีระบบและกลไกในการประกันคุณภาพ การศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยมีการนำผลการประเมินตนเองไปใช้ปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพของหน่วยงานและสถาบัน และถือเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่เหมาะสม สอดคล้องกับแนวทางการจัดการศึกษาของสถาบัน และให้มีการประเมินระบบประกันคุณภาพ ภายในโดยเฉพาะผลลัพธ์หรือผลผลิตจากการมีระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายใน ที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

สำนักเลขาธิการคณะกรรมการรางวัลคุณภาพแห่งชาติ สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ (2550) มีมุมมองในเรื่องประสิทธิผลว่า หมายถึง "กระบวนการหรือมาตรการสามารถตอบสนองจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ได้ดีเพียงใด การประเมินประสิทธิผลต้องประเมินระดับความสามารถที่แนวทาง นั้นมีความสอดคล้องไปในแนวทางเดียวกันกับความต้องการขององค์กร และการถ่ายทอดเพื่อนำแนวทางไปปฏิบัติ หรือประเมินผลลัพธ์ของมาตรการที่ใช้" และยังขยายความการประเมินผลลัพธ์ ว่า จะพิจารณาจากผลการดำเนินงานในปัจจุบัน ผลการดำเนินการเมื่อเปรียบเทียบกับตัวเปรียบเทียบ ที่เหมาะสม รวมทั้งอัตราความครอบคลุม และความสำคัญของการปรับปรุงผลการดำเนินการ

สัมฤทธิ์ กาแฟ (2551) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับประสิทธิผลของโรงเรียนว่ามีความหมายเดียวกับประสิทธิผลขององค์กร ซึ่งนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายประสิทธิผลขององค์กรไว้แตกต่างกันตามลักษณะขององค์กร สามารถนำมารวมและจัดประเภทนิยามได้ 3 กลุ่ม โดยสรุป ได้แก่

กลุ่มแรก นิยามคำว่าประสิทธิผลของโรงเรียน/ประสิทธิผลขององค์กร ในรูปของความสัมฤทธิ์ หรือความสำเร็จของการดำเนินงานของโรงเรียน/องค์กร ตามเป้าหมายที่กำหนด นักวิชาการกลุ่มนี้ ประกอบด้วย Gaertner & Ramnarayan (1983) ที่นิยามว่า ประสิทธิผลขององค์กรเป็นผลมาจากการดำเนินงานหรือผลที่เกิดจากการดำเนินงานขององค์กรที่บรรลุผลตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์(goals and objectives) ขององค์กร Pfeffer & Salancik (1978) นิยามว่า ประสิทธิผลขององค์กรเป็นผลลัพธ์ (outcome) ที่แสดงถึงศักยภาพขององค์กรในการจัดการได้ตามวัตถุประสงค์ขององค์กรและกลุ่มบุคคลในองค์กร Vappu (2000); Lock & Crawford (2000); Robbins (1996) นิยามว่าประสิทธิผล หมายถึงระดับ(degree) ที่องค์กรดำเนินการประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2536) ให้ทัศนะว่า ประสิทธิผลขององค์กร หมายถึง การที่องค์กรสามารถดำเนินการจนบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ส่วน Handy (1985) ให้ความหมายว่า ประสิทธิผลขององค์กรนอกจากจะหมายถึงการที่องค์กรดำเนินการได้ผลลัพธ์ตามวัตถุประสงค์แล้วยังมีความหมายในเชิงประเมินครอบคลุมถึงผลกระทบ (impact) จากปัจจัยต่างๆ ที่มีต่อผลลัพธ์ (outcome) และผลผลิต (output) ขององค์กรด้วย

กลุ่มที่สอง นิยามคำว่าประสิทธิผลของโรงเรียนค่อนข้างแคบ และเฉพาะเจาะจงเน้นผลลัพธ์และผลผลิตที่เกิดกับนักเรียน นักวิชาการกลุ่มนี้ ประกอบด้วย Reid et al. (1988) ที่ให้นิยามประสิทธิผลของโรงเรียนตามทัศนะของครูผู้สอนผู้มีประสบการณ์ และผู้บริหารโรงเรียนที่กำลังศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาว่า ประสิทธิผลของโรงเรียน หมายถึง ศักยภาพ และความสามารถของนักเรียนด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน Armstrong et.al. (1989) ให้นิยามว่า โรงเรียนที่มีประสิทธิผล

สูง หมายถึง โรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าระดับเกณฑ์มาตรฐานในการทดสอบ ศิริชัย กาญจนวาสิ (1989) นิยามว่า ประสิทธิภาพของโรงเรียนเป็นความสามารถของโรงเรียนในการกำหนดนโยบายและการปฏิบัติที่ทำให้นักเรียนเกิดพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา และ Hoy & Miskel (2005) นิยามว่า ประสิทธิภาพของโรงเรียน หมายถึง การที่โรงเรียนสามารถผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง พัฒนานักเรียนให้มี ทักษะคิดทางบวก สามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม และแก้ปัญหาได้

กลุ่มที่สาม นิยามคำว่า ประสิทธิภาพของโรงเรียน/องค์กรในหลายมิติของการบริหาร อันจะมีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของโรงเรียนตามเป้าหมายที่กำหนด นักวิชาการกลุ่มนี้ ประกอบด้วย Downson (1996); Hall (1996) นิยามประสิทธิภาพของโรงเรียนว่าเป็นผลของการดำเนินการของโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จ ทั้งนี้ ความสำเร็จครอบคลุมถึงความซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรทั้งส่วนที่เป็นประโยชน์และไม่เป็นประโยชน์ ต่อความสำเร็จตามเป้าหมายของโรงเรียน โดยต้องพิจารณาถึงเป้าหมายที่อาจเปลี่ยนแปลงไปตามเวลา และเงื่อนไขของผู้ปฏิบัติงาน และวิโรจน์ สารรัตน์ (2548) ให้ทัศนะเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า โรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ (effective school) หรือความมีประสิทธิภาพของโรงเรียน (school effective) เป็นคำที่ยากจะให้นิยามได้อย่างชัดเจนว่าประกอบด้วยอะไรบ้าง เป็นเรื่องที่จะต้องมีการอภิปรายหรือถกเถียงกันได้ไม่รู้จักจบ หากมองในทัศนะของผู้ปกครอง โรงเรียนที่มีประสิทธิภาพก็อาจให้ความสำคัญในเรื่อง ความสุขของเด็ก คะแนนหรือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็ก การปฏิบัติตนของเด็ก ความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของโรงเรียน การเอาใจใส่ต่อเด็กของครู ความน่าเชื่อถือของโรงเรียน หรือความร่วมมือของผู้ปกครองกับชุมชน เป็นต้น ในทัศนะของครูก็อาจมองในเรื่องของการเรียนรู้ของเด็ก สภาพของชุมชน การดูแลเอาใจใส่ต่อเด็ก ความผูกพันกับภารกิจ การให้การสนับสนุนของผู้บริหาร การพัฒนาและความเชื่อมั่นในองค์กร เป็นต้น หรือในทัศนะของผู้บริหาร อาจมองว่า โรงเรียนเป็นที่นิยมกันหรือไม่ เราเป็นอย่างไรเมื่อเปรียบเทียบกับโรงเรียนอื่น เด็กมาเรียนโรงเรียนนี้กันหรือไม่ เรามีคณะครูที่ดีหรือไม่ คณะครูมีความพึงพอใจอย่างไร หรือผู้ปกครองบ่น ตำหนิหรือไม่ เป็นต้น ดังนั้น การประเมินผลองค์กร ยังรวมถึงความสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการปรับตัว และพัฒนาเพื่อความอยู่รอดด้วย

สัมฤทธิ์ กาเพ็ง (2551) สรุปว่า ประสิทธิภาพของโรงเรียน หมายถึง ระดับความสำเร็จหรือการบรรลุผลตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของโรงเรียนที่กำหนดทั้งด้านผลผลิต (outputs) และผลลัพธ์ (outcomes) โดยมีความหมายครอบคลุมถึงผลผลิตที่เกิดกับนักเรียนเป็นสำคัญ และความพึงพอใจของครูผู้ปฏิบัติด้วย

อาคม อึ้งพวง (2551) ได้ให้ความหมายว่า ความมีประสิทธิภาพของโรงเรียน (school effectiveness) หมายถึง ความสามารถในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของโรงเรียนจนเกิดผลลัพธ์ ที่ทำให้บรรลุตาม วัตถุประสงค์ (objectives) และเป้าหมาย (goals) ที่ได้กำหนดไว้อย่างครบถ้วนและสมบูรณ์

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จะเห็นได้ว่า นิยามเกี่ยวกับ ประสิทธิภาพของโรงเรียน สามารถสรุปได้ในสองมุมมอง มุมมองที่กว้างสรุปได้ว่า ประสิทธิภาพของโรงเรียน หมายถึง ผลสำเร็จด้านต่างๆ ของโรงเรียนที่สามารถปฏิบัติงานบรรลุตามวัตถุประสงค์และ

เป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ โดยการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ส่งผลให้ผู้รับบริการเกิดความพึงพอใจ และในมุมมองที่เฉพาะเจาะจง สรุปได้ว่า ประสิทธิภาพของโรงเรียน หมายถึง ผลผลิต และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับนักเรียน

จากนิยามของ “การประเมิน” “ประสิทธิผล” และ “ประสิทธิผลของโรงเรียน” สามารถนำมาสรุปเป็นแนวคิดเกี่ยวกับการประเมินประสิทธิผลของโรงเรียน ได้ว่า การประเมินประสิทธิผลของโรงเรียน คือ กระบวนการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลผลสำเร็จจากการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านผลผลิต และผลลัพธ์ว่าสามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย โดยเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด เพื่อนำผลที่ได้ไปประกอบการตัดสินใจในการดำเนินการต่อไป

1.4 แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินประสิทธิผลของการประกันคุณภาพภายในของ

สถานศึกษา

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2550) ได้อธิบายถึงประสิทธิผลของการประกันคุณภาพภายในว่าเป็นผลที่ได้จากการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาที่ได้นำมาใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีการนำเอาผลการประเมินคุณภาพภายในมาปรับปรุงกระบวนการปฏิบัติงานให้เกิดผลดียิ่งขึ้น ตลอดจนก่อให้เกิดผลผลิตและผลลัพธ์ของการจัดการศึกษา

การประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาถือได้ว่าเป็นนโยบาย/แผนงาน/โครงการหนึ่งที่สามารถสะท้อนความมีประสิทธิภาพของโรงเรียน ดังนั้น จากแนวคิดเกี่ยวกับการประเมินประสิทธิผลของโรงเรียน คือ กระบวนการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลผลสำเร็จจากการดำเนินงานในด้านต่างๆ โดยเฉพาะด้านผลผลิต และผลลัพธ์ว่าสามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย โดยเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด เพื่อนำผลที่ได้ไปประกอบการตัดสินใจในการดำเนินการต่อไป จึงสามารถนำมากำหนดเป็นแนวคิดเกี่ยวกับการประเมินประสิทธิผลของการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา โดยมุ่งประเมินผลสำเร็จของผลการดำเนินงานของการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาด้านผลผลิต และผลลัพธ์ว่าบรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาที่ถูกกำหนดตามมาตรฐาน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณภาพผู้เรียน ด้านการจัดการศึกษา ด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ด้านอัตลักษณ์ของสถานศึกษา และด้านมาตรการส่งเสริม โดยเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และนำไปสู่การศึกษาประสิทธิผลของการดำเนินการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาเกี่ยวกับด้านผลกระทบที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนว่า ผู้เรียนสามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายด้านการเรียนที่สำคัญ คือ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด

ดังนั้น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน จึงเป็นผลกระทบที่สำคัญที่เกิดจากความมีประสิทธิภาพของโรงเรียนในการดำเนินนโยบาย/แผนงาน/โครงการเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ที่จะสามารถนำผลการประเมินคุณภาพของสถานศึกษาที่ได้ไปวิเคราะห์หาความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของสถานศึกษาเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่วัดได้จากการทดสอบระดับชาติ (O-NET) ซึ่งถือว่าเป็นการสอบวัดที่เป็นที่ยอมรับและเป็นมาตรฐานเดียวกัน

2. แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการประกันคุณภาพการศึกษา โดยมีหัวข้อเกี่ยวกับความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา ความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา ระบบของการประกันคุณภาพการศึกษา และกระบวนการของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาดังนี้

2.1 ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา

นักการศึกษาได้ให้ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา ไว้ดังนี้

สัมฤทธิ์ กางเพ็ง (2544) ได้ให้ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษาว่า เป็นกระบวนการวางแผน และกระบวนการจัดการของผู้ที่รับผิดชอบจัดการศึกษา ที่จะรับประกันให้สังคมเชื่อมั่นว่าจะพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ที่ครบถ้วนตามเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพที่ระบุไว้ และตรงกับ ความมุ่งหวังของสังคมและชุมชน โดยยึดหลักสำคัญ 3 ประการ คือ การกระจายอำนาจ (Decentralization) การมีส่วนร่วม (Participation) และการควบคุมคุณภาพ (Quality Control)

จำรัส นองมาก (2544) ได้ให้ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษาว่า เป็นกระบวนการที่สถานศึกษากำหนดขึ้นเป็นแนวทางปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าถ้าทำตามกระบวนการที่กำหนดนี้แล้ว การศึกษาจะมีคุณภาพเป็นที่พึงพอใจของผู้รับบริการ (Stakeholder)

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2544) ให้ความหมายว่าการประกันคุณภาพ คือ การดำเนินกิจกรรมและภารกิจต่าง ๆ ทั้งด้านวิชาการและการบริการ/การจัดการ เพื่อสร้างความมั่นใจให้ผู้รับบริการทางการศึกษา ทั้งผู้รับบริการโดยตรง คือ ผู้เรียน ผู้ปกครอง และผู้รับบริการทางอ้อม คือ สถานประกอบการ ประชาชน และสังคมโดยรวมว่าการดำเนินงานของสถานศึกษาจะมีประสิทธิภาพและทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพหรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาที่ได้กำหนดไว้ การประกันคุณภาพมีแนวคิดอยู่บนพื้นฐานของการ "ป้องกัน" ไม่ให้เกิดการทำงานที่ไม่มีประสิทธิภาพ และผลผลิตที่ไม่มีคุณภาพ

อุทุมพร จามรมาน (2544) ได้ให้ความหมายว่า การประกันคุณภาพการศึกษา (Quality Assurance) หมายถึง การสร้างความมั่นใจให้กับประชาชน (เจ้าของเงินภาษี) ว่าทุกคนในสถานศึกษาปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ เพื่อผลผลิตจะได้มีคุณภาพ

นงราม เศรษฐพานิช และ สุวิมล ว่องวานิช (2545) ได้ให้ความหมายว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การบริหารจัดการและดำเนินกิจกรรมตามภารกิจปกติขององค์กร/หน่วยงาน เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเป็นการสร้างคามมั่นใจให้ผู้รับบริการทางการศึกษา ทั้งผู้รับบริการโดยตรงผู้รับบริการทางอ้อม และสังคมโดยรวม ว่าการดำเนินงานขององค์กร/หน่วยงานจะมีประสิทธิภาพและทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพหรือลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด การประกันคุณภาพมีแนวคิดอยู่บนพื้นฐานของการป้องกันไม่ให้เกิดการทำงานที่ไม่มีประสิทธิภาพ และผลผลิตไม่มีคุณภาพ

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2545) ให้ความหมายว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับการกำหนดมาตรฐานคุณภาพการศึกษาและกระบวนการตรวจสอบหรือการประเมินว่าเป็นไปตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษามากน้อยเพียงไร

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549) ให้ความหมายว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการที่สร้างความมั่นใจให้กับผู้ปกครอง ชุมชนและผู้เกี่ยวข้องว่า ผู้เรียนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง เท่าเทียม และมีคุณภาพได้มาตรฐานที่กำหนดไว้

จากนิยามที่ได้ศึกษาสรุปได้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความมั่นใจให้ผู้รับบริการทางการศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องว่า การดำเนินงานของสถานศึกษาจะมีประสิทธิภาพและทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพหรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานที่กำหนด

2.2 ความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา

จรัส นองมาก (2544) กล่าวถึง ความสำคัญของการประกันคุณภาพไว้ว่า เป็นการทำให้เกิดความมั่นใจว่าคุณภาพจะคงที่หรือดีขึ้นแต่จะไม่ด้อยไปกว่าเดิม การทำให้เป็นเช่นนี้ได้ ต้องมีการตรวจสอบติดตามการดำเนินงานอยู่อย่างสม่ำเสมอ หากพบว่าบกพร่องจะได้รับปรับปรุงแก้ไขทันที

อุทุมพร จามรมาน (2544) กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อให้ทุกคนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ การศึกษาของไทยจะได้มีคุณภาพแข่งขันกับประเทศอื่นได้ เพื่อให้เกิดความโปร่งใสในการบริหารจัดการ เพื่อให้ประชาชนได้ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพของผลผลิตของมหาวิทยาลัย เพื่อให้ประชาชนได้ข้อมูลว่าทุกคนในมหาวิทยาลัยทำงานคุ้มค่ากับเงินภาษีของประชาชน

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2545) กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษามีความสำคัญ 3 ประการ คือ

1. ทำให้ประชาชนได้รับข้อมูลคุณภาพการศึกษาที่เชื่อถือได้ เกิดความเชื่อมั่นและสามารถตัดสินใจเลือกใช้บริการที่มีคุณภาพมาตรฐาน
2. ป้องกันการจัดการศึกษาที่ไม่มีคุณภาพ ซึ่งจะเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคและเกิดความเสมอภาคในโอกาสที่จะได้รับบริการการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง
3. ทำให้ผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษามุ่งบริหารจัดการศึกษาสู่คุณภาพและมาตรฐานอย่างจริงจัง ซึ่งมีผลให้การศึกษา มีพลังที่จะพัฒนาประชากรให้มีคุณภาพอย่างเป็น รูปธรรม และต่อเนื่อง

นงราม เศรษฐพานิช และสุวิมล ว่องวาณิช (2545) กล่าวว่า การประกันคุณภาพเป็นงานสำคัญขององค์กร/หน่วยงาน โดยองค์กร/หน่วยงานเพื่อผู้เรียนและสังคมโดยรวม จะเห็นได้ว่าการประกันคุณภาพเป็นกระบวนการที่มีความจำเป็นที่ต้องพัฒนาให้เกิดขึ้นในทุกองค์กรเนื่องจากเป็นกระบวนการที่เป็นประโยชน์ต่อหน่วยงาน ดังนี้

1. ทำให้ผู้เกี่ยวข้องหรือผู้ใช้ผลผลิตทางการศึกษาได้รับความมั่นใจในคุณภาพของสินค้าหรือผลผลิตของหน่วยงานนั้น
2. ทำให้การดำเนินงานขององค์กรได้มาตรฐานตามที่ควรจะเป็น
3. ทำให้บุคลากรทุกฝ่ายในองค์กรเกิดความชัดเจนในเป้าหมายของการทำงานร่วมกัน ก่อให้เกิดการควบคุมกำกับการทำงานอย่างมีทิศทาง ทำให้สามารถตรวจสอบคุณภาพของ

การดำเนินงานได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยมี มาตรฐานการปฏิบัติงานเป็นหลักเทียบเคียงสำหรับ ประเมินความสำเร็จของการดำเนินงาน

4. ทำให้เกิดการพัฒนาองค์กรได้อย่างมีทิศทางและตรงประเด็นสอดคล้องกับ จุดแข็งหรือจุดอ่อนตามสภาพจริงของหน่วยงานนั้น ๆ

5. ทำให้หน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการดำเนินงานมีข้อมูลที่จะช่วย ในการกำหนดทิศทางการวางแผนการทำงานเพื่อให้ความช่วยเหลือหน่วยงานที่อยู่ในความดูแลได้ อย่างมีประสิทธิภาพ

สุพิมพ์ ศรีพันธุ์วรสกุล (2545) กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษาจะเป็นสิ่งที่ใช้ ในการสร้างศรัทธาจากผู้ที่มีส่วนได้เสียต่อการจัดการศึกษา จะช่วยให้ผลสะท้อนกลับต่อสถานศึกษา ในการใช้เป็นสารสนเทศในการพัฒนาและปรับปรุง อันจะเป็นรากฐานในการพัฒนาสถานศึกษาไปสู่ ความเป็นเลิศทางวิชาการในทุกด้านเป็นสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพที่สามารถสนองความต้องการที่ หลากหลายของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545) ได้อธิบายว่า พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 6 ว่าด้วยมาตรฐานและ การประกันคุณภาพการศึกษา ได้กำหนดให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาหรือประเมิน คุณภาพการศึกษาปฏิบัติตามกฎหมายในมาตราที่เกี่ยวข้องกับระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา โดยมีรายละเอียดดังนี้

มาตรา 48 ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพ ภายในสถานศึกษา และให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหาร การศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐาน การศึกษา และเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก

มาตรา 49 ให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา มีฐานะเป็น องค์กรมหาชนที่ทำหน้าที่พัฒนาเกณฑ์ วิธีการประเมินคุณภาพภายนอก และทำการประเมินผลการ จัดการศึกษาเพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพสถานศึกษาโดยคำนึงถึงความมุ่งหมาย หลักการ และ แนวการจัดการศึกษาในแต่ละระดับตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ ให้มีการประเมินคุณภาพ ภายนอกสถานศึกษาทุกแห่งอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกห้าปี นับตั้งแต่การประเมินครั้งสุดท้ายและเสนอ ผลการประเมินต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

มาตรา 50 ให้สถานศึกษาให้ความร่วมมือในการจัดเตรียมเอกสารหลักฐานต่างๆ ที่มี ข้อมูลเกี่ยวข้องกับสถานศึกษา ตลอดจนบุคลากร คณะกรรมการสถานศึกษา รวมทั้งผู้ปกครอง และผู้ ที่เกี่ยวข้องกับสถาน ศึกษาให้ข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่เห็นว่าเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการกิจของ สถานศึกษาตามคำร้องขอของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา หรือบุคคล หรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานดังกล่าวรับรองที่ทำการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษานั้น

มาตรา 51 ในกรณีที่ผลการประเมินภายนอกของสถานศึกษาได้ไม่ได้ตามมาตรฐาน ที่ กำหนดให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาจัดทำข้อเสนอแนะการ ปรับปรุงแก้ไขต่อหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อให้สถานศึกษาปรับปรุงแก้ไขภายในระยะเวลาที่กำหนด หาก

มิได้ดำเนินการดังกล่าวให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษารายงานต่อคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือคณะกรรมการการอุดมศึกษาเพื่อดำเนินการให้มีการปรับปรุงแก้ไข

สรุปได้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญที่องค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาจะต้องดำเนินการให้ผลผลิตของการศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดเพื่อประกันคุณภาพการศึกษา สร้างศรัทธาและความเชื่อมั่น เป็นที่ยอมรับของนักเรียน ผู้ปกครอง สังคม และชุมชน

2.3 ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (2542) ได้กำหนดว่า ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้การประกันคุณภาพการศึกษามีประสิทธิภาพ ซึ่งถูกบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ในหมวดที่ 6 ว่าด้วยมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา มาตรา 47 บัญญัติให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งประกอบด้วยระบบการประกันคุณภาพภายใน และระบบการประกันคุณภาพภายนอก เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.3.1 การประกันคุณภาพภายใน

1) ความหมายของการประกันคุณภาพภายใน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (2542) ได้อธิบายว่า การประกันคุณภาพภายใน หมายความว่า การประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายใน โดยบุคลากรของสถานศึกษานั้นเองหรือโดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษานั้น

นงราม เศรษฐพานิช และสุวิมล ว่องวาณิช (2545) ให้ความหมายว่า การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา คือ การประเมินผลและติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการดำเนินงานจากภายใน โดยบุคลากรของหน่วยงานนั้นเอง

สุพิมพ์ ศรีพันธุ์วรสกุล (2545) กล่าวว่า การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา หมายถึง การประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายใน โดยบุคลากรของสถานศึกษานั้นเองหรือโดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษานั้น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549) กล่าวว่า การประกันคุณภาพภายใน หมายถึง การที่สถานศึกษาดำเนินการอย่างมีแบบแผน เป็นระบบในการพัฒนา ติดตาม ตรวจสอบและประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดจากกระทรวงศึกษาธิการ

สรุปได้ว่า การประกันคุณภาพภายใน หมายถึง การดำเนินการอย่างเป็นระบบเกี่ยวกับการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินคุณภาพของสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายใน ที่กำหนดจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ โดยบุคลากรภายในสถานศึกษาหรือหน่วยงานต้นสังกัด

2) ประโยชน์และความสำคัญของการประกันคุณภาพภายใน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (2542) ได้กำหนดไว้ว่า มาตรา 48 บัญญัติให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องโดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา อีกทั้งเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอก

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2544) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการประกันคุณภาพการศึกษาที่จะเกิดขึ้นแก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ดังนี้ ผู้เรียนและผู้ปกครองมีหลักประกันและความมั่นใจว่าสถานศึกษาจะจัดการศึกษาที่มีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด ครูได้ทำงานอย่างมืออาชีพ ได้ทำงานที่เป็นระบบที่ดี มีประสิทธิภาพ มีความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ และเน้นวัฒนธรรมคุณภาพได้พัฒนาตนเองและผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ทำให้เป็นที่ยอมรับของผู้ปกครองและชุมชน ผู้บริหารได้ใช้ภาวะผู้นำ และความรู้ความสามารถในการบริหารงานอย่างเป็นระบบ และมีความโปร่งใส เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพ เป็นที่ยอมรับและนิยมชมชอบของผู้ปกครองและชุมชน ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจและเป็นประโยชน์ต่อสังคม หน่วยงานที่กำกับดูแลได้สถานศึกษาที่มีคุณภาพและศักยภาพในการพัฒนาตนเอง ซึ่งจะช่วยแบ่งเบาภาระในการกำกับดูแลสถานศึกษา และก่อให้เกิดความมั่นใจในคุณภาพทางการศึกษา และคุณภาพของสถานศึกษา ผู้ประกอบการ ชุมชน สังคม และประเทศชาติได้เยาวชนและคนที่ดีมีคุณภาพและศักยภาพที่จะช่วยทำงานพัฒนาองค์กร ชุมชน สังคมและประเทศชาติ

กระทรวงศึกษาธิการ (2546) ได้อธิบายว่า กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีหน้าที่ในการจัดการศึกษา จึงได้ประกาศกฎกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง ระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้สถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา เพื่อสร้างความมั่นใจแก่ผู้เกี่ยวข้องว่าผู้เรียนทุกคนจะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพจากสถานศึกษา เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างเต็มศักยภาพ

สรุปได้ว่า การประกันคุณภาพภายในมีประโยชน์ต่อหน่วยงานด้านการจัดการศึกษา บุคลากรด้านการศึกษามีการพัฒนาปรับปรุงการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ผู้เรียนและผู้ปกครองมีความมั่นใจว่าการศึกษาจะมีคุณภาพตามต้องการ ผลผลิตที่ได้จะทำให้ชุมชนเป็นสังคมที่มีคุณภาพต่อไป

3) ระบบการประกันคุณภาพภายใน

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2545) กล่าวว่า ระบบการประกันคุณภาพภายใน หมายถึง ระบบการประเมินผล และการติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาจากภายในโดยบุคลากรของสถานศึกษานั้นหรือโดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษานั้น

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน (2549) กำหนดให้มีกระบวนการดำเนินงานระบบการประกันคุณภาพการศึกษาที่สัมพันธ์
กัน 3 ประการ คือ

(1) การพัฒนาคุณภาพเป็นการดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา
เพื่อให้บรรลุถึงมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้ หัวใจสำคัญของการพัฒนาคุณภาพ คือ การสร้าง
จิตสำนึกให้ทุกคนตระหนักถึงความจำเป็นของการทำงานเป็นกลุ่ม ทำงานอย่างมีระบบและทุกคนต้อง
ถือเป็นหน้าที่ที่จะปรับปรุงการทำงานอย่างต่อเนื่อง

(2) การติดตามตรวจสอบคุณภาพ เพื่อช่วยเหลือสนับสนุนกำกับติดตาม
ความก้าวหน้าและยืนยันการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นไปตามเป้าหมาย
และบรรลุตามมาตรฐานที่กำหนดบุคลากร

(3) การประเมินและรับรองคุณภาพ เพื่อตรวจสอบผลการจัดการศึกษา
ของสถานศึกษา โดยแบ่งเป็นสองส่วน คือ การประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา และการประเมิน
เพื่อรับรองมาตรฐานการศึกษา

สำนักทดสอบทางการศึกษา และ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น
พื้นฐาน (2553) ได้ให้บทสรุปเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาไว้ว่า ระบบการ
ประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาที่ดีที่สุด จะต้องเป็นระบบที่พัฒนาให้เกิดขึ้นจากจิตสำนึกของ
บุคลากรในสถานศึกษานั้นเอง ผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู และบุคลากรทุกคนตระหนักถึงความ
จำเป็น ในการมีส่วนร่วมรับผิดชอบที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานของตน การปฏิบัติงาน มิใช่สักแต่ว่า
ทำตามหน้าที่รับผิดชอบ แต่ปฏิบัติหน้าที่ด้วยจิตใจที่เต็มไปด้วย ความสุข มองเห็นผลสำเร็จที่จะ
เกิดขึ้นชัดเจนว่า ผู้เรียนจะมีคุณภาพอย่างไร ท้องถิ่นและชุมชนจะได้ประโยชน์อย่างไร มีการ "ติดตาม
ตรวจสอบ และพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง" การปฏิบัติงานที่เกิดจากจิตวิญญาณของคนในองค์กรนั้น ๆ
เอง โดยไม่ต้องมีการบังคับ และมีการบริหารจัดการ อย่างเป็นระบบ มุ่งคุณภาพของผลที่เกิดขึ้น
ระบบการประกันคุณภาพภายใน ของหน่วยงานนั้น จะเป็นกลไกการพัฒนาที่ยั่งยืนกว่าระบบหรือ
กลไกใด ๆ ที่ถูกกำหนดให้ทำจากองค์กรภายนอก

สรุปได้ว่า ระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา คือ
กระบวนการดำเนินงาน การพัฒนาคุณภาพการศึกษา การประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษา
และการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องและสัมพันธ์กัน โดยมีการ
ติดตามตรวจสอบคุณภาพและประเมินคุณภาพภายในด้วยตนเองและจากหน่วยงานต้นสังกัดให้
เป็นไปตามมาตรฐาน และได้รับการประเมินคุณภาพจากหน่วยงานภายนอกเพื่อรับรองมาตรฐาน
การศึกษา ดังภาพที่ 2.1

ภาพที่ 2.1 องค์ประกอบของระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา

ที่มา: สำนักทดสอบทางการศึกษา, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน : 2553

2.3.2 การประกันคุณภาพภายนอก

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (2542) ได้บัญญัติความหมายของการประกันคุณภาพภายนอก หมายความว่า การประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายนอก โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) หรือบุคคลหรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานดังกล่าวรับรอง เพื่อเป็นการประกันคุณภาพและให้มีการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 ในหมวดที่ 6 ว่าด้วย มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา

สุพิมพ์ ศรีพันธ์วรสกุล (2545) ได้ให้ความเห็นว่า การประกันคุณภาพภายนอกเป็นการดำเนินการตามระบบควบคุมคุณภาพภายใน พร้อมทั้งมีการตรวจสอบและประเมินผลในทั้งระบบ โดยผ่านการดำเนินการจากหน่วยงานภายนอกที่ประกอบด้วยกิจกรรมย่อย 3 กิจกรรม คือ การตรวจสอบคุณภาพที่ผ่านกระบวนการประกันคุณภาพภายใน การประเมินคุณภาพการให้การรับรองจากการศึกษาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

สรุปได้ว่า การประกันคุณภาพภายนอก เป็นการประเมินผล ติดตาม ตรวจสอบ คุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากหน่วยงานภายนอก โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) หรือบุคคลหรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานดังกล่าวรับรอง เพื่อเป็นการประกันคุณภาพและให้มีการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

2.3 แนวทางการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายใน

กระทรวงศึกษาธิการ (2546) ได้ประกาศใช้กฎกระทรวงให้ถือเป็นแนวทางการปฏิบัติของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องบังคับใช้กับการจัดการศึกษาทุกหน่วยงาน เกี่ยวกับหลักเกณฑ์ และ

วิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาที่เกี่ยวกับกระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มีดังนี้

1. ให้สถานศึกษาจัดโครงสร้างการบริหารที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา
2. ให้สถานศึกษาแต่งตั้งคณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาโดยให้มีอำนาจและหน้าที่ ดังนี้
 - 2.1 กำหนดแนวทางและวิธีดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา
 - 2.2 กำกับ ติดตาม และให้ความเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา
3. เสนอสถานศึกษาแต่งตั้งคณะบุคคลทำหน้าที่ตรวจสอบ ทบทวนและรายงานคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา
4. ให้สถานศึกษาจัดระบบสารสนเทศที่มีข้อมูลอย่างเพียงพอต่อการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา
5. ให้สถานศึกษากำหนดมาตรฐานการศึกษาระดับสถานศึกษาที่ครอบคลุมสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับสภาพผู้เรียน สถานศึกษา ท้องถิ่น และสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน
6. ให้สถานศึกษาจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาโดยคำนึงถึงหลักและครอบคลุมในเรื่อง ต่อไปนี้
 - 6.1 เป็นแผนที่ใช้ข้อมูลจากการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความจำเป็นอย่างเป็นระบบ และมีแผนการปฏิบัติงานประจำปีรองรับ
 - 6.2 กำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย และสภาพความสำเร็จของการ พัฒนาไว้อย่างต่อเนื่อง ชัดเจนและเป็นรูปธรรม
 - 6.3 กำหนดวิธีการดำเนินงานที่มีหลักวิชาหรือผลการวิจัยหรือข้อมูลเชิงประจักษ์ที่อ้างอิงได้ให้ครอบคลุมการพัฒนาด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้การส่งเสริมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการพัฒนาบุคลากรและการบริหารจัดการ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้
 - (1) กำหนดแหล่งวิทยาการภายนอกที่ให้การสนับสนุนทางวิชาการ
 - (2) กำหนดบทบาทหน้าที่ให้บุคลากรของสถานศึกษาทุกคนรวมทั้งผู้เรียน ผู้รับผิดชอบและดำเนินงานตามที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ
 - (3) กำหนดบทบาทหน้าที่และแนวทางให้บิดา มารดาผู้ปกครองและบุคลากรในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน
 - (4) กำหนดการใช้งบประมาณและทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ
 - (5) ให้สถานศึกษาดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา รวมทั้งมีการกำกับติดตามการดำเนินงานให้เป็นไปอย่างต่อเนื่องและบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549) กล่าวว่าจากมาตรา 47 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่กำหนดว่า ระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวงนั้นได้นำไปสู่การจัดทำกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ.2546 และมีการปรับปรุงใหม่โดยรวมระบบการประกันคุณภาพภายในขององค์กรหลักที่รับผิดชอบการศึกษาในแต่ละระดับ (การศึกษาขั้นพื้นฐาน การอาชีวศึกษา และการอุดมศึกษา) และระบบการประกันคุณภาพภายนอกเข้าด้วยกัน (ขณะนี้การพัฒนาคุณภาพการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาอยู่ระหว่างการดำเนินการ) โดยในส่วนของ การศึกษาขั้นพื้นฐาน (ซึ่งรวมถึงการศึกษาระดับมัธยมศึกษา) นั้น ระบุว่าให้สถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาประกอบด้วย การดำเนินงานโดยยึดหลักการมีส่วนร่วม 8 ประการ ดังนี้

1. การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา
 2. การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ
 3. การจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาที่มุ่งเน้นคุณภาพการศึกษา
 4. การดำเนินงานตามแผนพัฒนาสถานศึกษา
 5. การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา
 6. การประเมินคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานที่กำหนด
 7. การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี
 8. การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง
- โดยนำเสนอรายละเอียดในแต่ละข้อ ดังนี้

1. การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

มาตรฐานการศึกษามีความสำคัญและจำเป็นมากสำหรับการจัดการศึกษาที่ใช้หลักการกระจายอำนาจไปยังสถานการศึกษาโดยที่ให้สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรเอง และบริหารการใช้หลักสูตรให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพ ปัญหา และความต้องการของท้องถิ่น รัฐจึงกำหนด มาตรฐานการศึกษาของชาติเพื่อเป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะ คุณภาพ ที่พึงประสงค์และ มาตรฐานที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาทุกแห่ง และใช้เป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับการ ส่งเสริมและกำกับดูแล การตรวจสอบ การประเมินผล และการประเมินคุณภาพทางการศึกษา มาตรฐานการศึกษาของชาติมี 3 มาตรฐาน 11 ตัวบ่งชี้จากมาตรฐานการศึกษาของชาติ สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้นำสู่การปฏิบัติให้เกิดผล เพื่อยกระดับการศึกษาของประเทศให้ เกิดประโยชน์กับประชาชนไทยทุกคน และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยนำมา จัดทำเป็นมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย ประกาศให้สถานศึกษาทุก แห่งที่เปิดสอนระดับดังกล่าวใช้เป็นเป้าหมายการพัฒนา เมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน 2548 สถานศึกษา ต้องนำมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานและมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยที่ประกาศไว้เป็นเป้าหมายการ พัฒนาสถานศึกษา อย่างไรก็ตาม เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาเองอาจต้องการเพิ่มเติม มาตรฐานการศึกษาที่กำหนดเฉพาะเจาะจงตามบริบทและความต้องการของท้องถิ่นอีกก็ได้การ กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาต้องสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ มาตรฐาน

การศึกษาขั้นพื้นฐาน และเอกลักษณ์ของสถานศึกษาโดยกำหนดให้เหมาะสมครอบคลุมสาระการเรียนรู้และศักยภาพของผู้เรียน สถานศึกษาและท้องถิ่น

2. การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ

สถานศึกษาควรจัดโครงสร้างการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการพัฒนางาน และการสร้างระบบการประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษาขนาดใหญ่และขนาดกลาง ควรมีคณะทำงานทำหน้าที่วางแผนติดตามตรวจสอบคุณภาพ และจัดทำรายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปีของสถานศึกษา โดยแต่งตั้งคณะทำงานที่มีตัวแทนบุคลากรจากหลายฝ่ายมาร่วมคิดร่วมวางแผน และร่วมติดตามตรวจสอบ เก็บข้อมูล ส่วนสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีจำนวนครูน้อยมากควรร่วมกันวางแผนจัดระบบการเก็บและรวบรวมข้อมูลเป็นหมวดหมู่ตั้งแต่ต้นปีการศึกษา ทำให้ได้ตามแผนที่วางไว้ เพื่อให้ไม่ให้เกิดผลสำเร็จเมื่อถึงสิ้นปีการศึกษาสำหรับการจัดระบบสารสนเทศนั้น สถานศึกษาย่อมทราบว่ามีอยู่มากมายเช่น ข้อมูลผู้เรียน ครูและบุคลากร ข้อมูลอาคารและสถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวก ข้อมูลการพัฒนาบุคลากร ข้อมูลทรัพยากร ข้อมูลงบประมาณ ฯลฯ สถานศึกษาควรมีการจัดระบบสารสนเทศให้เป็นหมวดหมู่ให้ครอบคลุมและข้อมูลมีความสมบูรณ์ ค้นได้ง่ายและสะดวก รวดเร็ว มีการนำข้อมูลมาใช้ให้เกิดประโยชน์อยู่เสมอ การจัดหมวดหมู่ข้อมูลสารสนเทศ อาจแบ่งเป็นด้านก็ได้ เช่น ด้านคุณภาพผู้เรียน คุณภาพการเรียนการสอน คุณภาพการบริหารและการจัดการ และคุณภาพการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ หรือจะจัดโดยวิธีอื่นที่สถานศึกษาเห็นว่าเหมาะสมก็ได้

3. การจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาที่มุ่งเน้นคุณภาพการศึกษา

เพื่อให้การจัดการศึกษาบรรลุตามมาตรฐานการศึกษา สถานศึกษาต้องมีการจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาที่มุ่งเน้นคุณภาพการศึกษา ในการจัดทำแผนดังกล่าวนี้ สถานศึกษาต้องคำนึงถึงหลักการกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วม และการนำสู่การปฏิบัติได้จริง แผนพัฒนาสถานศึกษาที่ดีควรคำนึงถึงวิธีดำเนินการในเรื่องต่อไปนี้ คือ

3.1 มีการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความจำเป็นอย่างเป็นระบบ และมีแผนปฏิบัติการประจำปีรองรับทั้งแผนระยะสั้นและระยะยาว

3.2 มีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายการพัฒนา และสภาพความสำเร็จของการพัฒนาตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้อย่างต่อเนื่อง ชัดเจน และเป็นรูปธรรม

3.3 กำหนดวิธีการดำเนินงาน โดยอาศัยหลักวิชา หรือผลการวิจัย หรือข้อมูลเชิงประจักษ์ที่อ้างอิงได้ ครอบคลุมการพัฒนาหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน / การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ การส่งเสริมการเรียนรู้ การวัดและการประเมินผล การพัฒนาบุคลากร และการบริหารจัดการเพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้

1) เสาะหาและประสานสัมพันธ์กับแหล่งวิทยากรภายนอกที่ให้การสนับสนุนทางวิชาการได้ และระบุไว้ในแผนให้ชัดเจน

2) กำหนดบทบาทหน้าที่ให้บุคลากรของสถานศึกษาทุกคน รวมทั้งผู้เรียนรับผิดชอบและดำเนินงานตามที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) กำหนดบทบาทหน้าที่ และแนวทางการมีส่วนร่วมของบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคลากรภายในชุมชน เพื่อการพัฒนาผู้เรียนร่วมกัน

4) กำหนดการใช้งบประมาณ และทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

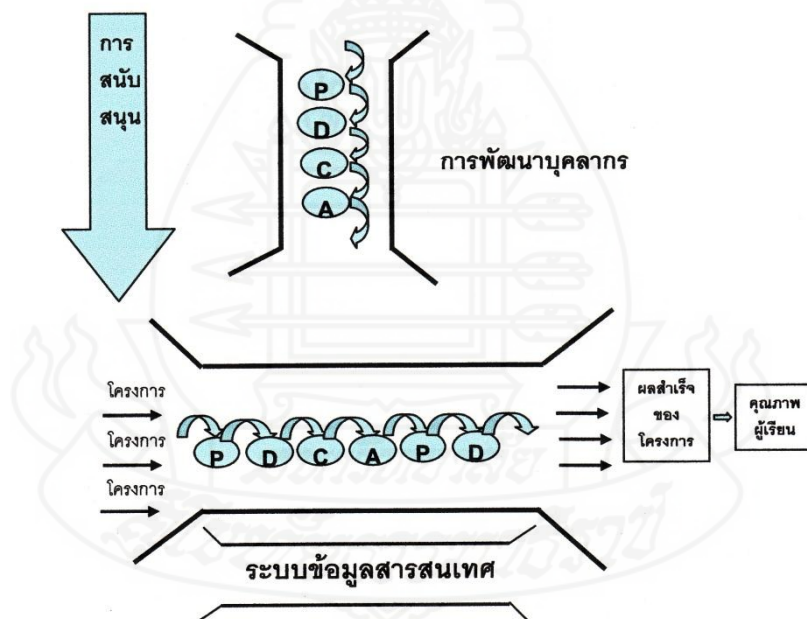
5) มีการประเมินผลการดำเนินงานตามแผนและการนำผลไปใช้ในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

4. การดำเนินงานตามแผนพัฒนาสถานศึกษา

ในแผนพัฒนาสถานศึกษาที่มุ่งเน้นคุณภาพการศึกษา มีโครงการ / กิจกรรม ที่ต้องดำเนินงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเกิดผลสำเร็จตามที่ระบุไว้ในตัวชี้วัดของโครงการการดำเนินงานตามแผนนั้น สถานศึกษาต้องสร้างระบบการทำงานที่เข้มแข็ง เน้นการมีส่วนร่วม ใช้เทคนิคการบริหารและการจัดการ ที่จะทำให้งานตามแผนพัฒนาสถานศึกษาบรรลุเป้าหมาย

ตัวอย่างเทคนิคการบริหารและการจัดการที่ใช้แล้วประสบผลสำเร็จ

4.1 วงจรการพัฒนาคุณภาพ PDCA ของเดมมิง (Deming Cycle) เป็นเทคนิคที่ผู้บริหารส่วนใหญ่ นิยมใช้กันแพร่หลาย เพราะเป็นกระบวนการที่มีการตรวจสอบตนเองอยู่ตลอดเวลา ตั้งแต่ขั้นการวางแผน (Plan) การปฏิบัติตามแผนหรือขั้นตอนที่วางไว้ (Do) การตรวจสอบหรือการประเมิน (Check) และการนำผลการประเมินย้อนกลับไปทบทวน ปรับปรุงแก้ไข วางมาตรฐาน / มาตรการกำหนดขั้นตอนกันใหม่ (Act) เพื่อการดำเนินงานต่อ ๆ ไปวงจรการพัฒนา PDCA สามารถนำไปใช้ดำเนินการได้ในทุกขั้นตอนทุกงาน และสอดคล้องกันได้อย่างต่อเนื่อง ดังภาพที่ 2.2

ภาพที่ 2.2 ตัวอย่างกระบวนการดำเนินงานตามวงจร PDCA ในแต่ละงานที่ดำเนินไปพร้อมกัน

(สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน : 2549)

4.2 แนวคิด Balanced Scorecard สถานศึกษาหลายแห่งใช้แนวคิดในการกำหนดผลสำเร็จอย่างสมดุลรอบด้าน (Balanced Scorecard) เป็นเทคนิคการบริหาร เช่น โรงเรียนในฝัน โดยใช้การกำหนดมุมมองที่เกี่ยวข้องกับผลสำเร็จของการดำเนินงาน 4 ด้าน คือ

1) มุมมองด้านนักเรียน (Student Perspective) โดยพิจารณาความต้องการที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้เรียนที่คาดหวัง

2) มุมมองด้านกระบวนการจัดการศึกษาภายใน (Internal Process Perspective) โดยพิจารณาผลสำเร็จและแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพและคุณภาพของกระบวนการบริหารจัดการและการจัดหลักสูตรกระบวนการเรียนการสอน

3) มุมมองด้านการเรียนรู้และการพัฒนา (Learning and Growth Perspective) โดยพิจารณาปัจจัยที่ใช้ขับเคลื่อนให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาคุณภาพตามที่คาดหวัง ได้แก่ การสร้างความเข้มแข็งให้สถานศึกษาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ การพัฒนาศักยภาพและทักษะของครู ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษา การเพิ่มสมรรถนะของสถานศึกษาในการใช้นวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการพัฒนา

4) มุมมองด้านงบประมาณและทรัพยากร (Budget and Resource Perspective) โดยพิจารณาปัจจัยส่งเสริมให้การดำเนินงานบรรลุภาพความสำเร็จในด้านงบประมาณและทรัพยากรโดยคำนึงถึงแหล่งสนับสนุน อัตรากำลัง ค่าใช้จ่าย ประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรและงบประมาณ

จากมุมมองทั้งสี่ด้านนำมากำหนดวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ (Strategic Objectives) ที่จะนำไปสู่ความสำเร็จโดยคำนึงถึงความครอบคลุมและสมดุล จัดทำแผนที่กลยุทธ์ (Strategy Map) เพื่อตรวจสอบลำดับความสำคัญและความเหมาะสมของวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ที่กำหนดไว้ ผ่านมุมมองด้านต่าง ๆ ว่ามีความสัมพันธ์ เป็นเหตุเป็นผล เชื่อมโยงไปสู่ความสำเร็จได้อย่างไร แล้วจัดทำกรอบกลยุทธ์ (Strategy Framework) โดยการนำวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์มากำหนดตัวชี้วัด (Measures) เป้าหมาย (Targets) และ กลยุทธ์ริเริ่ม (Strategy Initiatives)

นอกจากวงจรการพัฒนา PDCA และเทคนิค Balanced Scorecard แล้ว ยังมีเทคนิคการบริหารอีกหลายรูปแบบที่ผู้บริหารนำมาใช้แล้วประสบความสำเร็จ เช่น เทคนิค 5 ส, TQM, QC, Six Sigma, Benchmarking, TOPSTAR เป็นต้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้บริหารเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตาม การพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาในปัจจุบัน ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญกับคุณภาพเชิงวิชาการให้มากยิ่งขึ้น

5. การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา

การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพภายในสถานศึกษา สถานศึกษาควรตั้งคณะทำงานขึ้นเพื่อวางแผนติดตามและรวบรวมข้อมูลสารสนเทศการดำเนินงาน/โครงการตลอดปีการศึกษาโดยใช้มาตรฐานการศึกษาเป็นกรอบการติดตามตรวจสอบ ทั้งนี้ ข้อมูลเหล่านี้จะเป็นประโยชน์ในการจัดทำรายงานประจำปีของสถานศึกษาอีกด้วยสถานศึกษาควรมีการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพภายในสถานศึกษาทุกปี ดำเนินการอย่างจริงจัง ต่อเนื่อง และเป็นระบบ สนับสนุนให้ครู ผู้ปกครอง และผู้แทนชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมนอกจากนี้ สถานศึกษาควรมีการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพภายใน เกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้ เพื่อให้ก้าวทันสภาวการณ์ปัจจุบันด้วย คือ

5.1 วิสัยทัศน์ และภารกิจ ของสถานศึกษา เช่น วิเคราะห์ดูว่าวิสัยทัศน์และภารกิจสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน/มาตรฐานการศึกษาปฐมวัยและสอดคล้องกับสถานะปัจจุบันหรือไม่ ควรปรับปรุงเปลี่ยนอะไรบ้าง จัดกิจกรรมอย่างไรจึงจะเหมาะสม

5.2 แผนพัฒนาสถานศึกษา เช่น แผนพัฒนาสะท้อนความต้องการของชุมชนจริงหรือไม่มีการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลตลอดจนนำผลมาใช้ในการวางแผนครอบคลุมครบถ้วนหรือไม่กิจกรรมตามแผนสัมพันธ์กันและสอดคล้องกับวิสัยทัศน์และเป้าหมายหรือไม่ แผนพัฒนาโดยรวมมีความชัดเจน เข้าใจง่าย และมีทิศทางพัฒนาที่ชัดเจนหรือไม่

5.3 การพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ เช่น บรรยากาศและสภาพแวดล้อมสนับสนุนการเรียนรู้มากน้อยเพียงใด สะท้อนความสำเร็จของผู้เรียนอย่างไร ครูเลือกใช้ยุทธศาสตร์การสอนหลากหลายและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนหรือไม่ ครูและผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ส่งผลต่อการเรียนของผู้เรียนอย่างไร การจัดกระบวนการเรียนรู้เน้นให้ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกแก้ปัญหา ฝึกการคิดสร้างสรรค์ที่สัมพันธ์กับชีวิตจริง ตลอดจนพัฒนานิสัยรักการเรียนรู้หรือไม่ผู้เรียนกล้าคิดกล้าแสดงออกหรือไม่ สถานศึกษามีกระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาชาติและมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน / ปฐมวัย หรือไม่

5.4 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน เช่น ผู้เรียนประสบความสำเร็จจากการเรียนรู้ที่ผู้สอนเป็นผู้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือไม่ ผลงานของผู้เรียนมีความหมาย บ่งบอกถึงสิ่งที่ผู้เรียนรู้ เข้าใจ และทำได้หรือไม่ ผลงานแสดงความคิดสร้างสรรค์หรือไม่ และผู้เรียนได้มีโอกาสนำความรู้ไปใช้มากน้อยเพียงใด ผู้สอนใช้วิธีการประเมินที่หลากหลายและสอดคล้องกับสภาพจริงเพียงใด มีการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนและผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการกำหนดเกณฑ์การประเมินหรือไม่ สถานศึกษาจัดสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างดีหรือไม่

5.5 การพัฒนาองค์กร เนื่องจากสถานศึกษาเป็นแหล่งหรือศูนย์การเรียนรู้ที่สำคัญในชุมชน ฉะนั้นนอกเหนือจากการบริหารจัดการด้านการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน การพัฒนาผู้สอนและอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องแล้ว สถานศึกษาต้องมุ่งเน้นการพัฒนาสถานศึกษาโดยเฉพาะห้องสมุดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนได้เป็นอย่างดี ดังนั้น ประเด็นในการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพภายใน จึงควรวิเคราะห์ดูว่า ผู้บริหารอุทิศตนเพื่อองค์กร เพื่อนร่วมงาน และเพื่อการพัฒนาการศึกษาอย่างไร เป็นผู้นำในการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ และสามารถแนะนำนวัตกรรมหรือแหล่งนวัตกรรมสำหรับผู้สอนได้หรือไม่ มีการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเปิดโอกาสให้ผู้สอน/คณะทำงานมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเชิงบริหารหรือไม่มากน้อยเพียงใด มีการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนและร่วมกิจกรรมต่าง ๆ กับชุมชนหรือไม่มากน้อยเพียงใด มีการรวบรวมแหล่งภูมิปัญญาชาวบ้าน และเชิญปราชญ์ชาวบ้านมาเป็นที่ปรึกษาหรือให้ความรู้หรือไม่มีการพบปะและเปลี่ยนแปลงประสบการณ์กับสถานศึกษาอื่น ๆ เพื่อเทียบเคียงการพัฒนาหรือไม่อย่างไร

5.6 การพัฒนาวิชาชีพครู เช่น มีการใช้แหล่งวิทยากรภายนอก (สถาบันอุดมศึกษาองค์กรธุรกิจภาครัฐและเอกชน) ช่วยให้ครูเกิดการเรียนรู้อย่างไรบ้าง มีการเปิดโอกาสให้ครูแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และความคิดในการพัฒนาวิชาชีพด้วยวิธีการใดบ้าง สนับสนุนให้ครูมีการวิจัยค้นคว้าความรู้ใหม่เกี่ยวกับการเรียนการสอนและการประเมินผลบ้างหรือไม่ บ่อยเพียงใดจัดทำงบประมาณและสิ่งสนับสนุนมากน้อยเพียงใด ส่งเสริมให้มีการสัมมนาหรือพัฒนาวิชาชีพ

ในรูปแบบอื่นใดหรือไม่การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพภายในสถานศึกษาที่ดำเนินการอย่างจริงจัง จะช่วยให้สถานศึกษามีข้อมูลถูกต้องและเพียงพอในการวางแผนพัฒนาสถานศึกษาที่เน้นคุณภาพ การศึกษาในรอบปีถัดไป นอกจากนี้ ผลจากการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพภายในสถานศึกษายัง มีส่วนช่วยกระตุ้นผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนักการศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชนให้ตระหนักถึงการกำหนด นโยบายและทิศทางการพัฒนาการศึกษาในระดับท้องถิ่น หรือระดับชาติอีกทางหนึ่งด้วย

6. การประเมินคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานที่กำหนด

จากการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพภายในสถานศึกษา ดังได้กล่าวไว้ข้างต้น สถานศึกษาจะมีข้อมูลสารสนเทศสำหรับประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามมาตรฐาน การศึกษาที่กำหนดได้ด้วย อย่างไรก็ตาม สถานศึกษาที่มีความพร้อม อาจตั้งคณะกรรมการขึ้นทำหน้าที่ ประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาก็ได้ ซึ่งจะเป็นการสร้างระบบการประเมินตนเองอีกทางหนึ่ง นำ ผลจากการประเมินไประบุไว้ในรายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปีต่อไป การประเมิน คุณภาพภายในของสถานศึกษา ต้องครอบคลุมมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน / ปฐมวัย ที่กำหนดไว้ นอกเหนือจากนี้ สถานศึกษาอาจทำการประเมินคุณภาพผู้เรียนโดยรวม จำแนกตามกลุ่มสาระการ เรียนรู้ (ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานข้อ 5) เพื่อเปรียบเทียบกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ย ของนักเรียนเป็นรายคน เป็นการตรวจสอบและยืนยันคุณภาพผู้เรียนทางด้านวิชาการโดยขอใช้ แบบทดสอบจากองค์กรที่มีแบบทดสอบที่ได้มาตรฐาน

7. การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี

การจัดทำรายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปี เป็นหน้าที่ที่สถานศึกษา ต้องปฏิบัติ เพราะการทำงานใดๆ ก็ตาม ต้องมีการรายงานผลและนำผลไปใช้ จึงจะเป็นการทำงานที่มี ประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากในอดีตมีการละเลยกันมาก จนทำให้เกิดจุดอ่อนเรื่องระบบ ฐานข้อมูลที่จำเป็นต่อการพัฒนา จึงมีการตราไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 48 ให้สถานศึกษาจัดทำรายงานประจำปี เสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน และเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอกในการจัดทำรายงานการ พัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปีของสถานศึกษาหรือที่เรียกสั้นๆ ว่ารายงานประจำปี นั้น สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ได้ให้แนวทางไว้เป็นตัวอย่างในเอกสารชื่อ “ แนวทางการ เขียนรายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปีของสถานศึกษา ” โดยเสนอให้แบ่งรายงานเป็น 4 บท คือ บทที่ 1 สะท้อนสภาพทั่วไปของสถานศึกษา บทที่ 2 ระบุเป้าหมายการพัฒนาของสถานศึกษา บทที่ 3 ระบุความสำเร็จของการพัฒนาตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาสถานศึกษา บทที่ 4 ระบุจุดเด่น – จุดด้อย และความต้องการการช่วยเหลือ นอกจากนี้ ควรระบุหลักฐานข้อมูล ผลสัมฤทธิ์ของการประเมินตามแผนพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาไว้ด้วยเมื่อจัดทำรายงานการพัฒนา คุณภาพการศึกษาประจำปีเสร็จเรียบร้อยแล้ว **สถานศึกษา** ส่งรายงานต่อสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาต้นสังกัดภายในเดือนพฤษภาคมของทุก ๆ ปี และส่งให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและ ประเมินคุณภาพสถานศึกษา (สมศ.) เฉพาะในปีที่เข้ารับการประเมินคุณภาพภายนอก ซึ่ง**สำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษา** จะนำรายงานของสถานศึกษาทั้งหมดมาสังเคราะห์เป็นภาพรวมระดับเขตพื้นที่ และเสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานภายในเดือนกรกฎาคมของทุก ๆ ปี จากนั้น **สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน** จะได้นำรายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาระดับ

เขตพื้นที่การศึกษามาสั่งเคราะห์เป็นภาพรวมระดับประเทศ นำผลที่ได้มากำหนดเป็นนโยบาย กลยุทธ์ และยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศต่อไปประโยชน์สำคัญของการจัดทำรายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปีของสถานศึกษา ไม่ได้อยู่ที่จัดทำเพื่อรายงานใคร แต่อยู่ที่การนำผลไปใช้วางแผนปรับปรุงงานต่อ ๆ ไป ดังนั้นสถานศึกษาต้องตระหนักถึงความจำเป็นในการจัดทำรายงาน และนำข้อมูลไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างจริงจัง

8. การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

ในการทำให้คุณภาพของสถานศึกษาดำรงอยู่อย่างยั่งยืนนั้น สถานศึกษาควรตรวจสอบและทบทวนการดำเนินงานตามโครงการ/กิจกรรม อยู่เสมอ โครงการ/กิจกรรมที่ทำได้ คุ่มค่า และเกิดประโยชน์ ส่งผลถึงผู้เรียน การพิจารณาโครงการ/กิจกรรมที่จะทำต่อไปหรือไม่นั้น ควรพิจารณาดังนี้

8.1 ถ้าเป็นโครงการที่ดี สมควรดำเนินต่อไปก็ดำรงโครงการนั้นไว้

8.2 ถ้าเป็นโครงการที่ดี แต่ยังดำเนินการไม่สำเร็จหรือไม่บรรลุเป้าหมายเพราะมีจุดบกพร่อง ถ้าปรับปรุงแก้ไขสามารถบรรลุผลสำเร็จได้ก็ดำเนินการต่อไปและทำให้ดียิ่งขึ้น

8.3 ถ้าเป็นโครงการที่มีความก้าวหน้าในการดำเนินงานอยู่ตลอดเวลา ก็พัฒนาดำเนินโครงการนั้นต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง

8.4 หากมีเหตุการณ์หรือสิ่งที่ส่อเค้าว่าจะเกิดปัญหาต้องหาทางป้องกันไว้ก่อน ก็จำเป็นต้องจัดทำโครงการใหม่ ๆ ขึ้นเพื่อป้องกันปัญหาอย่างไรก็ตาม ในการทำให้คุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาพัฒนาอย่างต่อเนื่องนั้นสถานศึกษาต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1) สร้างจิตสำนึกการพัฒนาให้เกิดขึ้นในหมู่ครูและบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา

(1) เน้นย้ำหรือกำหนดเป็นนโยบายการทำงานอย่างมีระบบ รวมทั้งต้องทำงานอย่างมีเป้าหมาย ทำงานเป็นหมู่คณะ และต้องทำอย่างต่อเนื่องพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) การจะทำให้สถานศึกษาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ได้ ต้องทำให้บุคลากรทุกคนในสถานศึกษาเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ คือ รู้จักพัฒนาตนเอง ใฝ่รู้ หมั่นแสวงหาความรู้อยู่เสมอ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบ่งปันความรู้กันตลอดเวลา เกิดทีมผู้เชี่ยวชาญในเรื่องต่าง ๆ หลากหลายจนได้รับการยอมรับจากผู้เกี่ยวข้อง มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และแลกเปลี่ยนความรู้กับองค์กรอื่น ๆ สถานศึกษาก็จะเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่มีความเคลื่อนไหวในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอยู่ตลอดเวลาผลผลิตขององค์กรแห่งการเรียนรู้ เห็นได้จาก 1) ผลสัมฤทธิ์ของงานสูงขึ้น 2) เกิดการพัฒนาคน 3) มีการพัฒนาความรู้ และ 4) องค์กรมีศักยภาพสูงขึ้น

สำนักทดสอบทางการศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553) ได้กล่าวถึงแนวทางการพัฒนาการดำเนินการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาที่สอดคล้องกันไว้ว่า พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ระบุให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องโดยมี การจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา

รวมทั้งเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก (กำหนดไว้ใน หมวด 6 มาตรา 48) นอกจากนี้ เพื่อให้เกิดการสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม จึงกำหนดให้ต้องออกกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา (ตามวรรคสอง มาตรา 47) เพื่อให้สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง และให้เชื่อมโยงการประกันคุณภาพการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการประกันคุณภาพภายนอก จึงได้มีการประกาศกฎกระทรวงว่าด้วย ระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 แทนกฎกระทรวงฉบับเดิม (พ.ศ. 2546) ซึ่งได้มีการนำไปประกาศในราชกิจจานุเบกษา ในเล่ม 127 ตอนที่ 23 ก วันที่ 2 เมษายน 2553

กฎกระทรวงฉบับนี้ ให้ความชัดเจนเกี่ยวกับระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพทั้งภายในและภายนอกในส่วนของการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายใน โดยการส่งเสริม สนับสนุน และกำกับดูแลของหน่วยงานต้นสังกัด ตามหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติที่ให้สถานศึกษายึดหลักการมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชนโดยดำเนินการ ดังต่อไปนี้

1. กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา
2. จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตาม

มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

3. จัดระบบบริหารและสารสนเทศ
 4. ดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
 5. จัดให้มีการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา
 6. จัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา
 7. จัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายใน
 8. จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง
- โดยนำเสนอรายละเอียดในแต่ละข้อ ดังนี้

1. การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

"มาตรฐานการศึกษา" เป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะ คุณภาพที่พึงประสงค์ และมาตรฐานที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาทุก แห่ง และเพื่อใช้เป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับการส่งเสริมและกำกับดูแล การตรวจสอบ การประเมินผล และการประกันคุณภาพทางการศึกษา มาตรฐาน การศึกษาที่มีอยู่ในปัจจุบันมีหลายระดับ เช่น มาตรฐานการศึกษาของชาติ มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานการศึกษาปฐมวัย มาตรฐานการศึกษา ของเขตพื้นที่ การศึกษา มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา อีกทั้งยังมีการ กำหนดมาตรฐานขึ้นหลายประเภท เช่น มาตรฐานการแนะแนว มาตรฐาน ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มาตรฐานลูกเสือและเนตรนารี มาตรฐานการบริหารและการจัดการศึกษาโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน เป็นต้น แต่หาก พิจารณาอย่างถี่ถ้วน จะเห็นว่า มาตรฐานทั้งหลายนั้นมีวัตถุประสงค์เฉพาะ และมีเป้าหมายคือคุณภาพผู้เรียน เป็นสำคัญทั้งสิ้น

ตามกฎกระทรวงได้กำหนดไว้ว่า การกำหนดมาตรฐานการศึกษา ของสถานศึกษานั้นต้องกำหนดให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ เอกลักษณะของสถานศึกษา และมาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด และต้อง

ครอบคลุมสาระการเรียนรู้และ กระบวนการเรียนรู้รวมทั้งคำนึงถึงศักยภาพของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่นด้วย ดังนั้น สถานศึกษาจึงต้องวิเคราะห์มาตรฐานการศึกษาของชาติ มาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้งระดับปฐมวัย มาตรฐานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มาตรฐานคุณภาพผู้เรียนตามหลักสูตรของสถานศึกษา นโยบายของหน่วยงานส่วนกลาง คุณลักษณะพิเศษของผู้เรียน ที่สถานศึกษา ท้องถิ่น และชุมชนคาดหวัง เช่น ความมีสำนึกรักบ้านเกิด การเป็นยูวเกษตรกร การอนุรักษ์อาชีพท้องถิ่น/พื้นบ้าน การมีทักษะในอาชีพ (อาชีพใดอาชีพหนึ่ง) ความสามารถเฉพาะทางด้านใดด้านหนึ่ง เป็นต้น นำมาสังเคราะห์หลอมรวมกำหนดเป็นมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา อย่างไรก็ตาม สถานศึกษาต้องพึงตระหนักเสมอว่า มาตรฐานที่เกี่ยวกับคุณภาพผู้เรียนเป็นเป้าหมายสูงสุดในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

มาตรฐานการศึกษาที่สถานศึกษากำหนดขึ้นนั้น ควรมีการระบุ ตัวชี้วัดที่เป็นองค์ประกอบของมาตรฐานนั้น ๆ ให้ชัดเจน เพื่อให้เกิดความสะดวกและความเข้าใจตรงกันในการวัดและประเมินและการสื่อสารกับ ผู้เกี่ยวข้อง ในการกำหนดมาตรฐานนั้นควรประกอบด้วยผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาแห่งนั้น ๆ บุคคลที่มีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและคณาจารย์ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน นักปราชญ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้ทรงคุณวุฒิจากมหาวิทยาลัย/แหล่งความรู้ใกล้เคียง เจ้าของกิจการ/สถานประกอบการในชุมชน บุคคลที่เกี่ยวข้องเหล่านี้ควรอย่างยิ่งที่จะต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดคุณภาพผู้เรียน เมื่อทุกคนที่เกี่ยวข้องเห็นพ้องต้องกัน ในคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานที่ร่วมกันกำหนด จึงมีความเต็มใจและยินดีที่จะผลักดัน สนับสนุน และทำงานร่วมกับสถานศึกษาให้พัฒนาไปสู่เป้าหมายได้ ในเวลาอันรวดเร็วและยั่งยืน

2. การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

แผน (Plan) เป็นเอกสารที่แสดงโครงการ กิจกรรม วิธีการ ที่ได้ผ่านการคิดมาแล้วล่วงหน้า โดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายร่วมกันคิดและ พิจารณาลงรายละเอียดรอบคอบ สำหรับใช้เป็นเครื่องชี้นำการดำเนินการใด ๆ ที่สอดคล้องกับเป้าหมาย วิสัยทัศน์ พันธกิจขององค์กร การวางแผนมักมีการกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และกรอบเวลาของการดำเนินการตามแผน อย่างชัดเจน ในสถานศึกษาจำเป็นต้องมีการจัดทำแผน ๒ ประเภท คือ

2.1 แผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ซึ่งเป็นแผนที่มีรอบระยะเวลาการพัฒนาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาอาจเป็นแผน 3 ปี แผน 4 ปี หรือ แผน 5 ปี แล้วแต่ความเหมาะสม ตามบริบทของสถานศึกษา แผนประเภทนี้จะสะท้อนกระบวนการวางแผน เชิงกลยุทธ์ที่จะใช้ในการพัฒนาหรือปรับปรุงเพื่อนำไปสู่เป้าหมาย ได้คุณภาพตามมาตรฐานที่วางไว้ (Strategic Plan/Improvement Plan)

2.2 แผนปฏิบัติการประจำปี (Action Plan/Operation Plan) ซึ่งแตกออกมาจากแผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา เพื่อดำเนินงานเป็นรายปี แผนปฏิบัติการประจำปีแต่ละปีควรมีจุดเน้น ที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม นอกจากความชัดเจนในการดำเนินกิจกรรมตามกรอบเวลา สถานศึกษาที่งบประมาณ ผู้รับผิดชอบแล้ว สถานศึกษาต้องกำหนด

กิจกรรม การติดตามตรวจสอบการดำเนินงาน ความก้าวหน้าของการดำเนินงาน การปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ ราบรื่น คล่องตัว มีการประเมินตนเอง อันนำไปสู่การได้ข้อมูลสารสนเทศเพื่อนำไปเขียนรายงานประจำปีที่เป็นรายงานการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาต่อไป

การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ต้องผ่านการคิดและวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์มาแล้วอย่างรอบด้านและรอบคอบ โดยอาจใช้วิธี SWOT Analysis, Balanced Scorecard หรือวิธีการอื่น ๆ ที่สถานศึกษาเห็นว่าเหมาะสม สำหรับเป็นเข็มทิศชี้แนะการดำเนินงานตามกลยุทธ์เพื่อนำไปสู่การบรรลุตามวิสัยทัศน์ และมาตรฐานการศึกษา ที่สถานศึกษาวางเป้าหมายไว้ ส่วนการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี จะมีการระบุวัตถุประสงค์ เป้าหมาย การจัดสรรทรัพยากร และกรอบเวลา ของการดำเนินงานตามแผนอย่างชัดเจน

ในการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สถานศึกษาสามารถตรวจสอบตนเองได้ว่า เป็นแผนพัฒนาที่มีคุณภาพหรือไม่ โดยพิจารณาจากประเด็นที่กฎกระทรวงกำหนดให้ต้องดำเนินการ ดังนี้

- 1) ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการที่จำเป็นของ สถานศึกษาอย่างเป็นระบบ
 - (1) กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และความสำเร็จ ของการพัฒนาไว้อย่างชัดเจน และเป็นรูปธรรม
 - (2) กำหนดวิธีดำเนินงานที่มีหลักวิชา ผลการวิจัย หรือข้อมูลเชิงประจักษ์ที่อ้างอิงได้ ให้ครอบคลุมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ การส่งเสริมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การพัฒนาบุคลากร และการบริหารจัดการ เพื่อนำไปสู่ มาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้
 - (3) กำหนดแหล่งวิทยาการภายนอกที่ให้การสนับสนุนทางวิชาการ
 - (4) กำหนดบทบาทหน้าที่ให้บุคลากรของสถานศึกษา และผู้เรียนรับผิดชอบ และดำเนินงานตามที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ
 - (5) กำหนดบทบาทหน้าที่และแนวทางการมีส่วนร่วมของ บิดา มารดา ผู้ปกครอง และองค์กรชุมชน
 - (6) กำหนดการใช้งบประมาณและทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ
 - (7) จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี

ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในทศวรรษหน้านั้น สถานศึกษาต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเป็นสำคัญ ต้องเข้าใจบริบทและความต้องการของสถานศึกษาเอง โดยการวิเคราะห์ ความต้องการจำเป็นภายใต้สถานการณ์ที่เป็นอยู่ มีข้อมูลเชิงประจักษ์ที่อ้างอิง ได้ทั้งผลการประเมินตนเอง ผลการประเมินภายนอก ผลการประเมินระดับเขตพื้นที่ การศึกษา ผลการทดสอบระดับชาติ รวมทั้งผลการวิจัยที่ได้จากการ ทำวิจัยชั้นเรียนของครูแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เป็นข้อมูลประกอบการวางแผน โครงการ/กิจกรรมหรือนวัตกรรมที่นำมาใช้ สอดคล้องกับการแก้ปัญหา และความต้องการใช้แหล่งวิทยาการที่อยู่ใกล้เคียงให้เป็นประโยชน์ และ

ที่สำคัญมากที่สุดประการหนึ่งคือ บุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องมีจิตสำนึก ร่วมในการจัดการศึกษา ให้ถึงเป้าหมายที่หวังไว้ร่วมกัน

3. การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ

การพัฒนาสถานศึกษาให้บรรลุตามมาตรฐานที่สถานศึกษากำหนดไว้ มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องจัดระบบการบริหารสถานศึกษาและระบบสารสนเทศเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้

3.1 การจัดระบบบริหารสถานศึกษา

สถานศึกษาสามารถจัดระบบบริหารโดยอาศัยแนวคิดทฤษฎี หรือ ผลงานวิจัยที่มีความเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา โดยเน้นการมีส่วนร่วมของบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ใช้เทคนิคการบริหารและการจัดการ ให้สามารถดำเนินงานบรรลุเป้าหมาย เช่น การใช้วงจรการพัฒนาคุณภาพ (PDCA : Plan Do Check Act) ของ เดมมิง (Deming Cycle) การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM) การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ (TQM) เป็นต้น การจัดโครงสร้างการบริหารสถานศึกษา ควรจัดให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา และหน่วยงานต้นสังกัดที่มีการแบ่งงาน เป็น 4 ด้าน ได้แก่ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป ทั้งนี้ การบริหารงานตาม โครงสร้างของสถานศึกษา สถานศึกษาที่มีขนาดใหญ่หรือใหญ่พิเศษจำเป็นต้องมี **คณะกรรมการ** หลายระดับ หลายฝ่าย นับตั้งแต่ระดับบริหาร/อำนวยการ ระดับกลุ่มสาระการเรียนรู้ ระดับชั้น หรือมีการตั้งคณะทำงานเฉพาะขึ้นเพื่อรับผิดชอบงานเป็นคราว ๆ ไป สถานศึกษาขนาดกลาง ซึ่งดูจะมีความคล่องตัวมากที่สุดก็จำเป็นต้องมีการแต่งตั้งคณะกรรมการ กำหนดผู้รับผิดชอบงานที่เหมาะสม เน้นการทำงานร่วมกันเป็นทีมให้มากที่สุด

สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กควรเน้นลักษณะการทำงานแบบบูรณาการ เช่น รวมงานวิชาการและงานงบประมาณไว้ด้วยกันเพราะทุกงานต้องเกี่ยวข้องกับ การใช้เงิน หรือ รวมงานวิชาการกับงานบุคลากร เพราะการพัฒนาคุณภาพ การเรียนการสอนต้องเกี่ยวข้องกับครู ครูทุกคนต้องทำงานบริหารทั่วไปได้ เป็นต้น การทำงานในรูปคณะกรรมการอาจมีความจำเป็นน้อยมากสำหรับ สถานศึกษาขนาดเล็กเพราะบุคลากรมีอยู่เพียงไม่กี่คน ดังนั้น ทุกคนจึงต้องมีแผนการทำงานของตนเองควบคู่กับแผนการสอนด้วย เพื่อเป็นการตรวจสอบ การทำงานเป็นระยะตามวงจรคุณภาพ มีการปรับปรุงงานทันทั่วทั้งที่ไม่ทำให้งานค้างคั่ง จึงมีเวลาให้กับการพัฒนาการเรียนการสอนได้เต็มที่

3.2 การจัดระบบสารสนเทศ

สถานศึกษาควรมีการจัดระบบสารสนเทศให้เป็นหมวดหมู่ ครอบคลุมและเพียงพอต่อการนำไปใช้ในการวางแผนการจัดการศึกษา สืบค้น ได้ง่ายและรวดเร็ว ผู้รับผิดชอบดูแลสารสนเทศของสถานศึกษาต้องทำงาน อย่างมีระบบ โดยมีการกำหนดกรอบการเก็บข้อมูลเฉพาะที่จำเป็น วางแผน การเก็บข้อมูลซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรทุกฝ่าย สร้างความเข้าใจ ให้ทุกฝ่ายมีความตระหนักถึงความจำเป็นในการเก็บข้อมูลและสารสนเทศ เพื่อให้เกิดความร่วมมือและให้ข้อมูลที่ถูกต้อง ข้อมูลและสารสนเทศทั้งหลาย ล้วนต้องได้จากครูและบุคลากรทุกคนในสถานศึกษาทั้งสิ้น เมื่อมีความเข้าใจที่ถูกต้อง การได้มาซึ่งข้อมูลก็มีความถูกต้องและได้ข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน การศึกษาของสถานศึกษามีหลายด้าน เช่น ข้อมูลและ สารสนเทศเกี่ยวกับผู้เรียน วิธีการ/รูปแบบ/

นวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนของครู วิธีการ/รูปแบบการบริหารจัดการของสถานศึกษา การมีส่วนร่วมพัฒนา การจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษา สถิติและผลการใช้แหล่งเรียนรู้ ในและนอกสถานศึกษา วิธีการ/จำนวนครั้ง/จำนวนโครงการที่สถานศึกษา และชุมชนร่วมกันพัฒนาเพื่อสร้างให้เกิดองค์กรแห่งการเรียนรู้ในชุมชน เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตาม ข้อมูลและสารสนเทศที่นับว่ามีความสำคัญและจำเป็นที่สุด คือ ข้อมูลและสารสนเทศเกี่ยวกับผู้เรียน สถานศึกษาจะต้องจัดเก็บข้อมูล และสารสนเทศเกี่ยวกับผู้เรียนเป็นรายบุคคล และต้องทำให้เป็นปัจจุบัน ในทุกภาคเรียน เพื่อการวางแผนและปรับปรุงการดำเนินงานได้ทันเหตุการณ์ การมีระบบข้อมูลและสารสนเทศจึงจะนับว่าได้ประโยชน์อย่างแท้จริง

การจัดเก็บข้อมูลและสารสนเทศ สามารถจัดเก็บในรูปแบบของ แฟ้มเอกสาร หรือจัดเก็บโดยใช้ระบบต่างๆ จากคอมพิวเตอร์ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ จำนวนผู้เรียนและบุคลากรของสถานศึกษา ปัจจุบันสถานศึกษาขนาดใหญ่ ใช้คอมพิวเตอร์ช่วยในการบันทึกข้อมูล ประมวลผล แล้วสรุปเป็นสารสนเทศ เพื่อการใช้งานได้ทันทีเช่นเดียวกัน สถานศึกษาขนาดกลางและขนาดเล็ก ซึ่งมีบุคลากรไม่เพียงพอควรใช้คอมพิวเตอร์ในการเก็บข้อมูลและสารสนเทศ เช่นเดียวกัน เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ช่วยลดภาระในเรื่องนี้ได้อย่างมาก

4. การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

แผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษานั้น เปรียบเสมือน เข็มทิศชี้ทางการทำงาน เพื่อให้ทุกคนทุกฝ่ายมีเป้าหมายและแนวทาง การดำเนินงานที่ไม่ขัดแย้งกัน แต่แผนจะไม่มีผลหากการดำเนินงาน ของบุคลากรในสถานศึกษาไม่ดำเนินงานตามแผน ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการควบคู่กับการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพและ ระบบคุณธรรม ย่อมสร้างคนที่มีคุณภาพให้เกิดขึ้นได้ไม่ยากนัก ผู้บริหาร จะทำหน้าที่จัดสิ่งอำนวยความสะดวก สนับสนุนทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อให้ การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ดูแล กำกับ ติดตาม และนิเทศงานของบุคลากรทุกคน/ทุกฝ่าย เพื่อกระตุ้นและส่งเสริมให้ปฏิบัติงานตามแผนที่กำหนดไว้ ให้ความสำคัญการดำเนินงานและ ปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่องจนเป็นปกติวิสัย ครูต้องทำหน้าที่จัดการเรียนการสอน อย่างเต็มศักยภาพและเต็มเวลา แบ่งเวลาหรือบริหารเวลาในการปฏิบัติงาน ตามแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมที่กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปี ได้อย่างเหมาะสมและบรรลุผลสำเร็จตามแผน ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการ จัดทำรายงานผลการดำเนินงานตามแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมเมื่อสิ้นสุด การดำเนินงาน ซึ่งทุกคนที่เกี่ยวข้องจะปฏิบัติตามหน้าที่ และบทบาท ของตนเองอย่างดีที่สุด และภาคภูมิใจในความสำเร็จร่วมกัน ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา จึงเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาสถานศึกษา ผู้บริหารจึงควร เป็นผู้นำในการปฏิบัติงานตามแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมที่กำหนดไว้รวมทั้งมีการส่งเสริม สนับสนุน กำกับ ติดตาม และให้ความช่วยเหลือแก่บุคลากร ทุกคน/ทุกฝ่ายให้สามารถปฏิบัติงานได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้

5. การติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา

การติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา เป็นกระบวนการติดตาม ตรวจสอบความก้าวหน้าของการปฏิบัติงานตามแผนพัฒนาคุณภาพ การศึกษา รวมถึงการจัดทำรายงานการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา พร้อมทั้งเสนอแนะมาตรการเร่งรัดการพัฒนาคุณภาพ

การศึกษา ในการติดตามตรวจสอบความก้าวหน้าของการปฏิบัติงานตาม แผนพัฒนาคุณภาพ การศึกษานั้น สถานศึกษาจำเป็นต้องมีการเก็บรวบรวม ข้อมูลและสารสนเทศที่ต่อเนื่อง เพื่อให้เห็น แนวโน้มการปฏิบัติงานว่าดีขึ้น หรือกำลังถอยลง และควรมีการปรับปรุงแก้ไขหรือเร่งพัฒนาในเรื่อง ใดบ้าง การติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาจึงควรกระทำทุกปี ถือเป็นการ ประเมินตนเองของสถานศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง การดำเนินงานทำได้ทั้ง ระหว่างและหลังการดำเนินงานโดยความร่วมมือ ของบุคลากรในสถานศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชน การติดตามตรวจสอบ คุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับคุณภาพผู้เรียน เป็น อันดับแรก และเชื่อมโยงถึงมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาในด้านอื่นๆ รวมถึงเอกลักษณ์ของ สถานศึกษาด้วย

ผลการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ในแต่ละครั้ง เป็น ข้อมูลเชิงประจักษ์ให้กับผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในการปรับปรุง และพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาด้านการ จัดประสบการณ์การเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ การส่งเสริมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การ พัฒนาบุคลากร และการบริหารจัดการ เพื่อนำไปสู่มาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้

นอกจากนี้ กฎกระทรวงยังกำหนดให้หน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษา มีหน้าที่ ในการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา อีกทางหนึ่งด้วย โดยให้ดำเนินการติดตามตรวจสอบอย่าง ต่อเนื่องในทุกสามปี ทั้งนี้ ในส่วนของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้น พื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรจัดทำแผนการติดตาม ตรวจสอบคุณภาพสถานศึกษาภายใน เขตการศึกษา เพื่อให้สถานศึกษาทุกแห่ง ได้รับการตรวจสอบคุณภาพและได้รับประโยชน์จากการ ติดตามตรวจสอบ ครบถ้วน กรณีที่เขตพื้นที่การศึกษาใดมีสถานศึกษาในความดูแลรับผิดชอบ จำนวน ไม่มาก ควรมีการติดตามตรวจสอบเป็นประจำทุกปี ส่วนเขตพื้นที่การศึกษาที่มีสถานศึกษาอยู่ในความ ดูแลรับผิดชอบจำนวนมากไม่สามารถตรวจสอบให้ครบได้ภายใน 3 ปี ก็ควรมีการประสานงาน โดย อาศัยบุคลากร/ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความสามารถมาร่วมปฏิบัติการได้ ควรมีการแต่งตั้ง คณะทำงานในการออกติดตามตรวจสอบ มีการกำหนด กรอบการตรวจสอบที่ชัดเจน ซึ่งประเด็นการ ตรวจสอบต้องสอดคล้องกับ ระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาและมาตรฐาน การศึกษา ของสถานศึกษา มีการแจ้งผลการตรวจสอบให้สถานศึกษาทราบ เปิดเผยแพร่ การตรวจสอบ คุณภาพการศึกษาต่อสาธารณชนทราบด้วย ประโยชน์จากการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา ของสถานศึกษาโดยเขตพื้นที่การศึกษา อย่างสม่ำเสมอ นั้น จะทำให้ผู้ปกครอง ชุมชน หรือแม้แต่ ผู้เรียนเอง รับรู้ถึงปัญหา อุปสรรคการดำเนินงานพัฒนาสถานศึกษาและหาทางปรับปรุง และพัฒนา ร่วมกัน รวมทั้งนำผลการตรวจสอบคุณภาพไปปรับแผนพัฒนา การจัดการศึกษาของสถานศึกษา หรือ แผนปฏิบัติการประจำปี และใช้เป็นข้อมูลเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอกด้วย

6. การประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

การประเมินคุณภาพภายใน เป็นกระบวนการประเมินผล การดำเนินงานของ สถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ที่กระทำโดยบุคลากรภายในหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง อย่างต่อเนื่อง การประเมินคุณภาพภายในถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการ เพื่อที่จะได้ทราบ ชัดความสามารถในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ว่าบรรลุตามเป้าหมาย หรือมาตรฐานการศึกษา ของสถานศึกษาหรือไม่ นำผลการประเมินไปแก้ไขข้อบกพร่องได้ทันที เพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

(Continuous Improvement) การประเมินภายในถือเป็นกระบวนการตรวจสอบการทำงานของสถานศึกษา หรือการประเมินตนเอง (Self-Evaluation) การประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษา ควรยึดมาตรฐาน การศึกษาของสถานศึกษาเป็นหลัก แต่อย่างไรก็ตาม ควรสะท้อนภาพ ความสำเร็จที่ชัดเจนอย่างน้อย 2 ด้าน ดังนี้

6.1 คุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรของสถานศึกษา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในทุกระดับชั้น พฤติกรรมการแสดงออกของผู้เรียนโดยระบุได้ถึงกลุ่มผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษ กลุ่มผู้เรียนที่มีความเสี่ยง กลุ่มผู้เรียนที่มีปัญหาในการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน กลุ่มผู้เรียนที่มีคุณลักษณะยังไม่เป็นไปตามที่พึงประสงค์ เพราะข้อมูลจากการประเมินเหล่านี้ จะสะท้อนให้เห็นว่าการจัดการศึกษาของสถานศึกษาประสบผลสำเร็จตามที่กำหนดไว้หรือไม่อันนำไปสู่การปรับปรุงการบริหารจัดการต่อไป

6.2 คุณภาพการศึกษาด้านการบริหารจัดการของสถานศึกษา สถานศึกษาสามารถดำเนินการประเมินคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐาน การศึกษาที่สถานศึกษากำหนดไว้แล้วในทุกมาตรฐานด้วยวิธีการที่หลากหลาย และเหมาะสมกับสิ่งที่ต้องการประเมิน เช่น ใช้การสังเกต การสัมภาษณ์ การตรวจสอบจากเอกสารหรือข้อมูลเชิงประจักษ์ เป็นต้น

7. การจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายใน

จากการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษา สถานศึกษาสามารถสรุปและจัดทำรายงานผลการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษา และถือว่าเป็นรายงานประจำปีของสถานศึกษาได้ ทั้งนี้ เพื่อให้ไม่ให้อาจารย์ต้องมีการจัดทำรายงานหลายเล่ม การจัดทำรายงานประจำปีถือเป็นเรื่องปกติที่สถานศึกษาต้องจัดทำหลังการจัดการศึกษาผ่านไปแต่ละปี ทั้งนี้ นอกจากเพื่อนำเสนอต่อคณะกรรมการสถานศึกษา หน่วยงานต้นสังกัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้ว สถานศึกษาต้องเปิดเผยรายงานนั้นต่อสาธารณชนด้วย รายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายในของ สถานศึกษานี้จะนำไปเป็นฐานข้อมูลและหลักฐานยืนยันการพัฒนาสถานศึกษา สำหรับรับรองรับการประเมินคุณภาพภายนอกด้วย สถานศึกษาสามารถกำหนดรูปแบบของรายงานประจำปี ได้ตามความเหมาะสม โดยใช้ภาษาที่อ่านเข้าใจง่าย นำเสนอทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ สารสำคัญอาจแบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ 1) ข้อมูลพื้นฐาน 2) แผนการพัฒนากิจการการศึกษา 3) ผลการพัฒนา ตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา และ 4) สรุปผลการพัฒนาและการนำไปใช้

8. การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

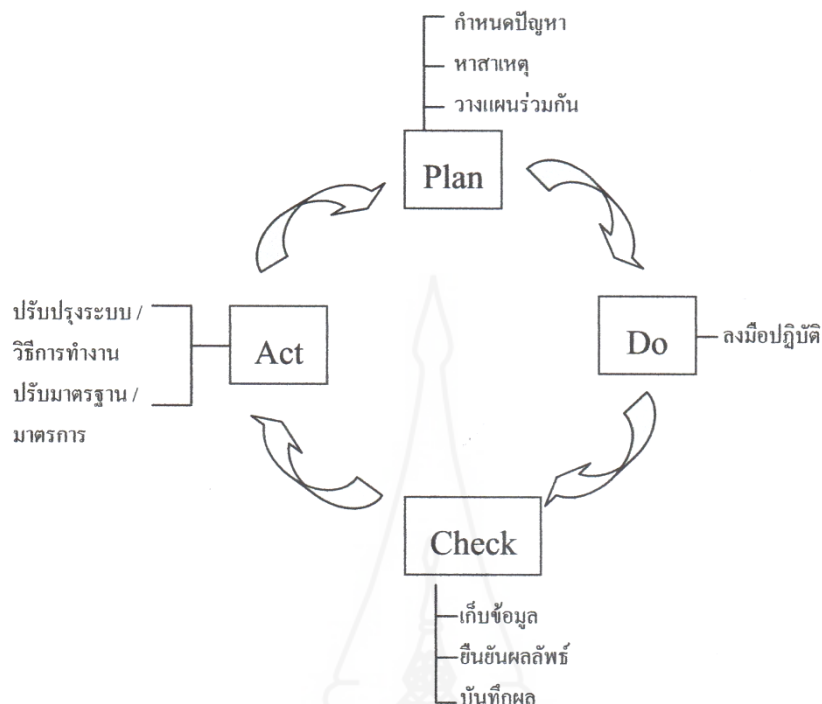
การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง หมายถึง ความยั่งยืนของการดำเนินโครงการ/กิจกรรมตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา ของสถานศึกษาที่มีการปรับเปลี่ยนในทางที่ดีขึ้นอย่างสม่ำเสมอ มีการใช้ผลการประเมินคุณภาพภายใน ผลการตรวจสอบคุณภาพ ผลการประเมินอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องมาเป็นฐานวางแผนพัฒนาทุกระดับหรือทุกรอบการพัฒนา กระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษานั้น สถานศึกษาต้องยึดคุณภาพที่ สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติมาตรฐาน การศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน/ระดับปฐมวัยโดยมีการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาเอง จัดระบบ และโครงสร้างที่ เหมาะสม วางแผนและดำเนินงานตามแผน ด้วยจิตสำนึก

ที่ว่า "การพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นภาระงานปกติที่ทุกคนจะต้องรับผิดชอบผลที่เกิดขึ้นร่วมกัน การดำเนินงานมีความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่องส่งผลถึงคุณภาพผู้เรียนทั้งสถานศึกษา"

การทำให้คุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาพัฒนาอย่างต่อเนื่องนั้น สถานศึกษาควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. สร้างจิตสำนึกการพัฒนาให้เกิดขึ้นกับครูและบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา โดยถือว่าการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นวัฒนธรรมการทำงานปกติของสถานศึกษา
2. กำหนดมาตรฐานการศึกษาที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของสถานศึกษาอย่างเด่นชัด เพื่อสร้างความรู้สึกร่วมกันเป็นเจ้าของสถานศึกษา ร่วมกัน จัดระบบ และโครงสร้างที่เหมาะสม วางแผน และดำเนินงานตามแผนโดยเน้น ระบบคุณภาพ มีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามรอบระยะเวลาที่เหมาะสม และปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง
3. นำผลประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาจากการประเมินตนเองหรือจากหน่วยงานต้นสังกัดไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยมีการใช้ข้อมูลและสารสนเทศอย่างชาญฉลาด
4. พัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) โดยครูและบุคลากรทุกคนในสถานศึกษาต้องเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ กล่าวคือ รู้จักพัฒนาตนเอง ไม่เรียนรู้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และแบ่งปันความรู้ตลอดเวลา เกิดทีมผู้เชี่ยวชาญในเรื่องต่างๆ อย่างหลากหลาย จนได้รับการยอมรับจากผู้เกี่ยวข้องมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และแลกเปลี่ยน ความรู้ กับองค์กรอื่นๆ มีนวัตกรรมใหม่ๆ ที่สถานศึกษาจัดทำขึ้น

สรุปได้ว่า แนวทางการดำเนินการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาเป็นหน้าที่ของสถานศึกษาที่จะต้องจัดให้มีการบริหารการประกันคุณภาพการศึกษา โดยมีการดำเนินงานเกี่ยวกับการวางแผน การปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบประเมินผล และการนำผลการประเมินมาปรับปรุงการทำงาน (วงจร PDCA) โดยอาศัยหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติที่สำคัญ ได้แก่ 1) การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 2) จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 3) จัดระบบบริหารและสารสนเทศ 4) ดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 5) จัดให้มีการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา 6) จัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 7) จัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายใน และ 8) จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ดังภาพที่ 2.3

ภาพที่ 2.3 กระบวนการดำเนินการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องตามวงจร PDCA

ที่มา: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน : 2549

2.2 มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อการประกันคุณภาพภายใน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550) กล่าวว่า มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานที่กระทรวงศึกษาธิการประกาศใช้เมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน 2548 ประกอบด้วยอุดมการณ์ หลักการจัดการศึกษา และมาตรฐานการศึกษา และเพื่อให้สะดวกต่อการนำสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงเกิดประสิทธิผลในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงได้จัดทำคำอธิบายและระดับคุณภาพพร้อมทั้งเกณฑ์การผ่านมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานขึ้น เพื่อให้สถานศึกษาตลอดจนเขตพื้นที่การศึกษาใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุม ตรวจสอบ และประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาไว้ดังนี้

อุดมการณ์ของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

อุดมการณ์ของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการจัดการศึกษาเพื่อปวงชนโดยรัฐ ต้องจัดให้มีการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อพัฒนาเยาวชนไทยทุกคนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ทั้งในฐานะที่เป็นพลเมืองไทยและพลเมืองของโลก เพื่อเป็นรากฐานที่เพียงพอสำหรับการใฝ่รู้ใฝ่เรียนตลอดชีวิต รวมทั้งเพื่อการพัฒนาหน้าที่การงานและการพัฒนาคุณภาพชีวิตส่วนตนและครอบครัว และเพื่อสร้างรากฐานที่แข็งแกร่งสำหรับการสร้างสรรค์สังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาประเทศที่ยั่งยืนในอนาคต

หลักการของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ยึดหลักที่สอดคล้องกับอุดมการณ์ ดังนี้

1. หลักการพัฒนาผู้เรียนอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม เป็นผู้มีจริยธรรมในการดำเนินชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ใฝ่รู้ มีทักษะในการแสวงหาความรู้ที่พอเพียงต่อการพัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิตส่วนตน สามารถเผชิญความเปลี่ยนแปลงได้อย่างเท่าทันและชาญฉลาด และมีความเป็นประชาธิปไตย

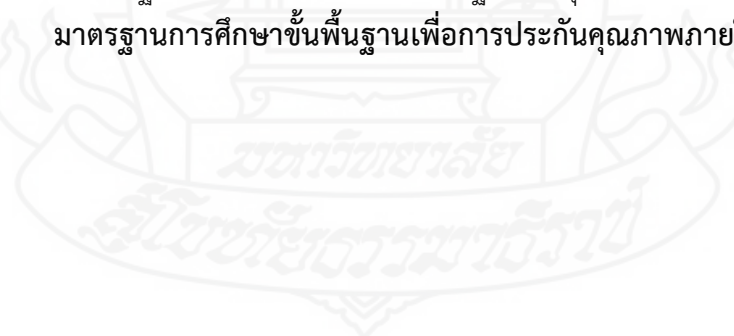
2. หลักการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นไทย ให้มีความรักและภาคภูมิใจในท้องถิ่นและประเทศชาติ มีความรู้และทักษะพื้นฐานสำหรับการประกอบอาชีพสุจริต มีความมุ่งมั่น ขยัน ซื่อสัตย์ ประหยัด อดทน มีลักษณะนิสัยและทัศนคติที่พึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีทั้งของครอบครัว ชุมชน สังคมไทย และสังคมโลก

3. หลักแห่งความเสมอภาค คนไทยทั้งปวงต้องมีสิทธิ์เสมอกันในการรับการศึกษา ขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี อย่างทั่วถึงเท่าเทียม ควบคู่ไปกับความมีคุณภาพ โดยไม่แบ่งชนชั้นหรือความแตกต่างทางสังคมวัฒนธรรม

4. หลักการมีส่วนร่วม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการศึกษา ร่วมกับคณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา เพื่อเสริมสร้างเอกลักษณ์ศักดิ์ศรีและตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นตามนโยบายของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เกี่ยวกับการกระจายอำนาจ

5. หลักแห่งความสอดคล้อง อุดมการณ์และมาตรฐานในการจัดการศึกษา ขั้นพื้นฐานต้องสอดคล้องกับสารบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 นโยบายการศึกษาของรัฐบาลที่แถลงต่อรัฐสภา สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ และสัมพันธ์เชื่อมโยงกับมาตรฐานการอาชีวศึกษา และมาตรฐานการอุดมศึกษา

มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายใน มีรายละเอียดดังตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายใน

1. ด้านคุณภาพผู้เรียน (30 คะแนน)

มาตรฐาน/ตัวบ่งชี้	น้ำหนัก(คะแนน)	
	ตัวบ่งชี้	รวม
มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีสุขภาพที่ดีและมีสุนทรียภาพ		
1.1 มีสุขนิสัยในการดูแลสุขภาพและออกกำลังกายสม่ำเสมอ	0.5	5
1.2 มีน้ำหนัก ส่วนสูง และมีสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์มาตรฐาน	0.5	
1.3 ป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติดให้โทษและหลีกเลี่ยงตนเองจากสภาวะที่เสี่ยงต่อความรุนแรง โรคภัย อุบัติเหตุ และปัญหาทางเพศ	1	
1.4 เห็นคุณค่าในตนเอง มีความมั่นใจ กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม	1	
1.5 มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและให้เกียรติผู้อื่น	1	
1.6 สร้างผลงานจากเข้าร่วมกิจกรรมด้านศิลปะ ดนตรี/นาฏศิลป์/กีฬา/นันทนาการ ตามจินตนาการ	1	
มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์		
1.1 มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตร	2	5
1.2 เคารพผู้อื่นและกตัญญูต่อบุคคลที่มีพระคุณ	1	
1.3 ยอมรับความคิดและวัฒนธรรมที่แตกต่าง	1	
1.4 ตระหนัก รู้คุณค่า ร่วมอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม	1	
มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง		
3.1 มีนิสัยรักการอ่านและแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากห้องสมุด แหล่งเรียนรู้ และสื่อต่าง ๆ รอบตัว	2	5
3.2 มีทักษะในการอ่าน ฟัง ดู พูด เขียน และตั้งคำถามเพื่อค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม	1	
3.3 เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อการเรียนรู้ระหว่างกัน	1	
3.4 ใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้และนำเสนอผลงาน	1	
มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ คิดสร้างสรรค์ ตัดสินใจแก้ปัญหาได้อย่างมีสติสมเหตุผล		
4.1 สรุปความคิดจากเรื่องที่อ่าน ฟัง และดู และสื่อสารโดยการพูดหรือเขียนตามความคิดของตนเอง	2	5
4.2 นำเสนอวิีคิด วิธีแก้ปัญหาด้วยภาษาหรือวิธีการของตนเอง	1	
4.3 กำหนดเป้าหมาย คาดการณ์ ตัดสินใจแก้ปัญหาโดยมีเหตุผลประกอบ	1	
4.4 มีความคิดริเริ่มและสร้างสรรค์ผลงานด้วยความภาคภูมิใจ	1	
มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร		
5.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแต่ละกลุ่มสาระเป็นไปตามเกณฑ์	1	5
5.2 ผลการประเมินสมรรถนะสำคัญตามหลักสูตรเป็นไปตามเกณฑ์	1	
5.3 ผลการประเมินการอ่าน คณิตศาสตร์ และเขียนเป็นไปตามเกณฑ์	2	
5.4 ผลการทดสอบระดับชาติเป็นไปตามเกณฑ์	1	

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

มาตรฐาน/ตัวบ่งชี้	น้ำหนัก(คะแนน)	
	ตัวบ่งชี้	รวม
มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร		
5.5 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแต่ละกลุ่มสาระเป็นไปตามเกณฑ์	1	5
5.6 ผลการประเมินสมรรถนะสำคัญตามหลักสูตรเป็นไปตามเกณฑ์	1	
5.7 ผลการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนเป็นไปตามเกณฑ์	2	
5.8 ผลการทดสอบระดับชาติเป็นไปตามเกณฑ์	1	
มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต		
6.1 วางแผนการทำงานและดำเนินการจนสำเร็จ	2	5
6.2 ทำงานอย่างมีความสุข มุ่งมั่นพัฒนางาน และภูมิใจในผลงานของตนเอง	1	
6.3 ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้	1	
6.4 มีความรู้สึกที่ดีต่ออาชีพสุจริตและหาความรู้เกี่ยวกับอาชีพที่ตนเองสนใจ	1	

2. ด้านการจัดการศึกษา (50 คะแนน)

มาตรฐาน/ตัวบ่งชี้	น้ำหนัก(คะแนน)	
	ตัวบ่งชี้	รวม
มาตรฐานที่ 7 ครูปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล		
7.1 ครูมีการกำหนดเป้าหมายคุณภาพผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะกระบวนการสมรรถนะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์	1	10
7.2 ครูมีการวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล และใช้ข้อมูลในการวางแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน	1	
7.3 ครูออกแบบและจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนาการทางสติปัญญา	2	
7.4 ครูใช้สื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสมผนวกกับการนำบริบทและภูมิปัญญาของท้องถิ่นมา บูรณาการในการจัดการเรียนรู้	1	
7.5 ครูมีการวัดและประเมินผลที่มุ่งเน้นการพัฒนารการเรียนรู้ของผู้เรียน ด้วยวิธีการที่หลากหลาย	1	
7.6 ครูให้คำแนะนำ คำปรึกษา และแก้ไขปัญหาให้แก่ผู้เรียนทั้งด้านการเรียนและคุณภาพชีวิตด้วยความเสมอภาค	1	
7.7 ครูมีการศึกษา วิจัยและพัฒนากิจการการเรียนรู้ในวิชาที่ตนรับผิดชอบ และใช้ผลในการปรับปรุงการสอน	1	
7.8 ครูประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี และเป็นสมาชิกที่ดีของสถานศึกษา	1	
7.9 ครูจัดการเรียนการสอนตามวิชาที่ได้รับมอบหมายเต็มเวลา เต็มความสามารถ	1	

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

มาตรฐาน/ตัวบ่งชี้	น้ำหนัก(คะแนน)	
	ตัวบ่งชี้	รวม
มาตรฐานที่ 8 ผู้บริหารปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล		
1.1 ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ ภาวะผู้นำ และความคิดริเริ่มที่เน้นการพัฒนาผู้เรียน	1	10
1.2 ผู้บริหารใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมและใช้ข้อมูลผลการประเมินหรือผลการวิจัย เป็นฐานคิดทั้งด้านวิชาการและการจัดการ	2	
1.3 ผู้บริหารสามารถบริหารจัดการการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการ	2	
1.4 ผู้บริหารส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้พร้อมรับการกระจายอำนาจ	2	
1.5 นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนพึงพอใจผลการบริหารการจัดการศึกษา	1	
1.6 ผู้บริหารให้คำแนะนำ คำปรึกษาทางวิชาการและเอาใจใส่การจัดการศึกษาเต็มศักยภาพและเต็มเวลา	2	
มาตรฐานที่ 9 คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครอง ชุมชน ปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล		
9.1 คณะกรรมการสถานศึกษารู้และปฏิบัติหน้าที่ตามที่ระเบียบกำหนด	2	5
9.2 คณะกรรมการสถานศึกษากำกับติดตาม ดูแล และขับเคลื่อนการดำเนินงานของสถานศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย	1	
9.3 ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษา	2	
มาตรฐานที่ 10 สถานศึกษามีการจัดหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างรอบด้าน		
10.1 หลักสูตรสถานศึกษาเหมาะสมและสอดคล้องกับท้องถิ่น	2	10
10.2 จัดรายวิชาเพิ่มเติมที่หลากหลายให้ผู้เรียนเลือกเรียนตามความถนัด ความสามารถ และความสนใจ	2	
10.3 จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่ส่งเสริมและตอบสนองความต้องการ ความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน	1	
10.4 สนับสนุนให้ครูจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงจนสรุปความรู้ได้ด้วยตนเอง	1	
10.5 นิเทศภายใน กำกับ ติดตามตรวจสอบ และนำผลไปปรับปรุงการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ	2	
10.6 จัดระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพและครอบคลุมถึงผู้เรียนทุกคน	2	
มาตรฐานที่ 11 สถานศึกษามีการจัดสภาพแวดล้อมและการบริการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาเต็มศักยภาพ		
11.1 ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ อาคารเรียนมั่นคง สะอาดและปลอดภัย มีสิ่งอำนวยความสะดวก เพียง อยู่ในสภาพใช้การได้ดี สภาพแวดล้อมร่มรื่น และมีแหล่งเรียนรู้สำหรับ ผู้เรียน	4	10
11.2 จัดโครงการ กิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยของผู้เรียน	3	
11.3 จัดห้องสมุดที่ให้บริการสื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศที่เอื้อให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง และหรือเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม	3	

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

มาตรฐาน/ตัวบ่งชี้	น้ำหนัก(คะแนน)	
	ตัวบ่งชี้	รวม
มาตรฐานที่ 12 สถานศึกษามีการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาตามที่กำหนดในกฎกระทรวง		
12.1 กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา	1	5
12.2 จัดทำและดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถาน ศึกษาที่มุ่งพัฒนาคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา	1	
12.3 จัดระบบข้อมูลสารสนเทศและใช้สารสนเทศในการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา	1	
12.4 ติดตามตรวจสอบ และประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา	0.5	
12.5 นำผลการประเมินคุณภาพทั้งภายในและภายนอกไปใช้วางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง	0.5	
12.6 จัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานการประเมินคุณภาพภายใน	1	

4. ด้านคุณภาพการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ (10 คะแนน)

มาตรฐาน/ตัวบ่งชี้	น้ำหนัก(คะแนน)	
	ตัวบ่งชี้	รวม
มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีการสร้าง ส่งเสริม สนับสนุน ให้สถานศึกษาเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้		
11.1 มีการสร้างและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาและใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา	5	10
11.2 มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างบุคลากรภายในสถานศึกษา ระหว่างสถานศึกษากับครอบครัว ชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง	5	
มาตรฐานที่ 14 การพัฒนาสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายตามวิสัยทัศน์ ปรัชญา และจุดเน้น ที่กำหนดขึ้น		
11.1 จัดโครงการ กิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนบรรลุตามเป้าหมายวิสัยทัศน์ ปรัชญา และ จุดเน้นของสถานศึกษา	3	5
11.2 ผลการดำเนินงานส่งเสริมให้ผู้เรียนบรรลุตามเป้าหมาย วิสัยทัศน์ ปรัชญา และจุดเน้นของสถานศึกษา	2	

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

6. ด้านมาตรการส่งเสริม (5 คะแนน)

มาตรฐาน/ตัวบ่งชี้	น้ำหนัก(คะแนน)	
	ตัวบ่งชี้	รวม
มาตรฐานที่ 15 การจัดการกิจกรรมตามนโยบาย จุดเน้น แนวทางการปฏิรูปการศึกษาเพื่อพัฒนา และส่งเสริมสถานศึกษาให้ยกระดับคุณภาพสูงขึ้น		5
15.1 จัดโครงการ กิจกรรมพิเศษเพื่อตอบสนองนโยบาย จุดเน้น ตามแนวทางการปฏิรูป การศึกษา	3	
15.2 ผลการดำเนินงานบรรลุตามเป้าหมาย	2	

ตารางที่ 2.2 คะแนนเฉลี่ยและเกณฑ์การตัดสินระดับคุณภาพตามแนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ	ระดับคุณภาพ
4.51 – 5.00	5	ดีเยี่ยม
3.51 – 4.50	4	ดีมาก
2.51 – 3.50	3	ดี
1.51 – 2.50	2	พอใช้
0.00 – 1.50	1	ปรับปรุง

3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา

จากแนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผลของการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ที่สรุปจากแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิผล และประสิทธิผลของโรงเรียน ส่วนปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ผู้วิจัยได้ศึกษาจากงานวิจัยที่เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนและการประกันคุณภาพของสถานศึกษา ดังนี้

Putter (1979 อ้างถึงใน วิโรจน์ สารรัตนะ, 2548) เห็นว่าองค์ประกอบของความสำเร็จของสถานศึกษาควรมีดังนี้ (1) มีการกำหนดค่านิยม ความคาดหวังและมาตรฐานของโรงเรียน (2) มีการบริหารห้องเรียนที่ดี (3) มีการสอนของครูและกำหนดความหวังที่สูง (4) มีครูที่เป็นแบบอย่างที่ดี (5) มีข้อมูลย้อนกลับในทางบวกต่อนักเรียน (6) มีสภาพแวดล้อมที่ดีสำหรับ นักเรียนและครู (7) มีการมอบหมายความรับผิดชอบให้กับนักเรียน (8) มีการประสพผลสำเร็จของนักเรียน และ (9) มีกิจกรรมร่วมกันระหว่างครูกับนักเรียน

Purkey & Smith (1982 อ้างถึงใน วิโรจน์ สารรัตนะ, 2548) ได้จัดปัจจัยที่แสดงถึงความสำเร็จของสถานศึกษาเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างและกระบวนการ โดยมีรายละเอียดดังนี้ ด้านโครงสร้างประกอบด้วย (1) มีการบริหารและภาวะผู้นำแบบกระจาย

อำนาจ (2) มีความมั่นคงในการปฏิบัติงานของครู (3) มีหลักสูตรที่ชัดเจนและจัดเป็นระบบ (4) มีการพัฒนาครู (5) มีส่วนร่วมและสนับสนุนจากผู้ปกครอง (6) มีการยอมรับจากนักเรียนอย่างกว้างขวาง (7) มีเวลาเพื่อการเรียนรู้สูงสุด และ (8) มีการสนับสนุนจากท้องถิ่นด้านกระบวนการประกอบด้วย (1) มีความสัมพันธ์แบบสถานศึกษา (3) มีสำนักชุมชน (4) มีจุดหมายชัดเจน (5) มีระเบียบและวินัย (6) มีความคาดหวังร่วมกันสูง

Bossert (1988) ได้กำหนดเกณฑ์การวัดประสิทธิผลของโรงเรียน ดังนี้ (1) ความเป็นผู้นำทางวิชาการ (2) การนิเทศติดตามงานอย่างใกล้ชิด (3) การประเมินกิจกรรมทางวิชาการ (4) การพัฒนาวิชาชีพครู และ (5) การมีความอิสระและหลากหลายในการเรียน

Caldwell & Spinks (1990) ได้กล่าวถึงเกณฑ์ประเมินความมีประสิทธิภาพของโรงเรียน ด้านผลลัพธ์ ประกอบด้วย (1) อัตราการออกกลางคันของนักเรียนต่ำ (2) คะแนนทดสอบแสดงถึงความสำเร็จในระดับสูง และ (3) ความสำเร็จในการศึกษาต่อหรือการทำงานทำของนักเรียนอยู่ในระดับสูง

Hoy & Miskel (2001, 2005) นำเสนอตัวชี้วัดสำคัญด้านผลลัพธ์ของโรงเรียนที่แสดงถึงคุณลักษณะของประสิทธิภาพของโรงเรียนไว้ 3 ประการ ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ (academic achievement) ความพึงพอใจในงานของครู (job satisfaction) และการรับรู้ต่อประสิทธิผลของโรงเรียนทั้งหมด (overall perceptions of school effectiveness)

อำนาจ โพรศรี (2547) ได้ศึกษาเรื่อง การรับรู้ของชุมชนเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนในกิ่งอำเภอข้าสูง เขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4 โดยได้ศึกษาจากประชากรกลุ่มเป้าหมายเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจำนวน 136 คน จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับความสำคัญคือ บรรยากาศในโรงเรียน สภาพแวดล้อมที่เป็นระเบียบและปลอดภัย คุณสมบัติของบุคลากร โครงสร้างการบริหาร ภาวะผู้นำด้านวิชาการ ความคาดหวังของชุมชน การพัฒนาบุคลากร ความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียน และการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ในกรณีถ้าบรรยากาศในโรงเรียนเป็นไปในทางที่ดี สร้างสรรค์จะส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาและการเรียนรู้ เชื่อถือศรัทธา มีความรับผิดชอบ มีนิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียน มีความกระตือรือร้น และการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง มีการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมโดยคำนึงถึง ความสะอาดร่มรื่นสวยงาม ถูกสุขลักษณะและปลอดภัย ส่วนด้านครูควรศึกษาค้นคว้าและพัฒนาตนเองอยู่เสมอ มีคุณธรรมจริยธรรมพร้อมทั้งเป็นแบบอย่างที่ดี โรงเรียนควรมีแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการกำหนดไว้อย่าง ชัดเจน ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงโดยเฉพาะผู้นำทางวิชาการ มีความมุ่งมั่นในการบริหารสู่ความเป็นเลิศ นอกจากนั้นโรงเรียนควรมีแผนพัฒนาบุคลากรที่ชัดเจน พร้อมกับการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และมีการบริหารงานโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

เก็จกนก เอื้อวงศ์ (2546) ได้ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการในระบบประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยคือสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จำนวน 345 แห่ง ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยภายในที่ส่งเสริมการดำเนินงานประกันคุณภาพสถานศึกษา คือ ผู้บริหารทุ่มเท มุ่งมั่น สนใจใฝ่รู้ ใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วมอย่างเข้มงวด มีวัฒนธรรมองค์กรที่ดี มีความสัมพันธ์ภายในดีและทำงานเป็นทีม ครูยอมรับ

การเปลี่ยนแปลง มีความรับผิดชอบและเอาใจใส่ต่องานสอน สนใจใฝ่เรียนรู้ มีการประสานงานที่คล่องตัว โดยมีบุคลากรและคณะทำงานที่รับผิดชอบด้านการประกันคุณภาพ และปัจจัยภายนอกที่ส่งเสริมการดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพ คือ ชุมชน และกรรมการสถานศึกษาให้ความช่วยเหลือ ได้รับการช่วยเหลือจากการมีกฎหมายและนโยบายจากต้นสังกัดผลักดันให้มีการประกันคุณภาพและหน่วยงานต้นสังกัดช่วยเหลือและนิเทศอย่างจริงจัง ส่วนปัจจัยภายในที่เป็นอุปสรรค คือ วัฒนธรรมองค์กรแตกแยก ไม่ให้เกียรติกัน ครูขาดความรับผิดชอบ มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการประกันคุณภาพการศึกษา ผู้บริหารขาดความเด็ดขาดหรือใจดีเกินไป และโครงสร้างการบริหารขาดการประสานงานที่ดี โดยมีปัจจัยภายนอกที่เป็นอุปสรรคคือ ชุมชนและคณะกรรมการสถานศึกษาขาดความเข้าใจในงานประกันคุณภาพ มีผลกระทบจากนโยบายลดอัตราค่าจ้าง และหน่วยงานต้นสังกัดขาดการนิเทศช่วยเหลือ

ธงชัย นิลสุวรรณ (2548) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสถานศึกษาอำเภอเมือง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 โดยได้ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 319 คน เป็นผู้บริหารจำนวน 70 คน และครูผู้สอน จำนวน 249 คน จากการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับ คือ การมุ่งใจ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน การทำงานเป็นทีม การเสียสละของบุคลากร บรรยากาศและสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับสถานศึกษา ระบบประกันคุณภาพ การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน วัฒนธรรมสถานศึกษา และการพัฒนาบุคลากร มีปัจจัยที่เป็นตัวทำนายประสิทธิผลของ สถานศึกษา คือ การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน บรรยากาศและสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา วัฒนธรรมสถานศึกษา และการมุ่งใจ ในการนี้ผู้บริหารควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน มุ่งเน้นและปฏิบัติจริงในการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมสถานศึกษาและมีทักษะในการมุ่งใจบุคลากร

ธนะ ปรีชา (2548) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1 โดยได้ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 294 คน เป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 21 คน และครู จำนวน 273 คน จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับคือ ด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร ด้านการเสียสละของบุคลากร ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนและสถานศึกษา และด้านวัฒนธรรมสถานศึกษา ส่วนปัจจัยที่ทำนายประสิทธิผลของสถานศึกษา คือ ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ด้านความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับสถานศึกษา ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร และด้านการเสียสละของบุคลากร

สุนทร ทองโพธิ์ (2548) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4 โดยได้ศึกษาจากประชากรกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 220 คนเป็นผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 220 คนจากการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับ คือ ด้านผู้บริหาร ด้านโรงเรียน ด้านครู และด้านการบริหาร ส่วนปัจจัยที่เป็นตัวทำนายประสิทธิผลของโรงเรียน คือ ด้านการบริหาร ได้แก่

โครงสร้างการบริหารและการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ในการนี้ผู้บริหารควรมีการพัฒนาทักษะในการบริหารงาน มีความรู้ความเข้าใจ มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลเพื่อนำองค์กรไปสู่ความเป็นเลิศโดยการพัฒนาปัจจัยหลาย ๆ ด้าน ที่มีส่วนสัมพันธ์กับการจัดการศึกษาในโรงเรียนให้เป็นไปตามทิศทางที่พึงประสงค์

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2549) ได้ศึกษากรณีตัวอย่างโรงเรียนที่มีคุณภาพในระดับมัธยมศึกษาขนาดกลาง โดยได้ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 4 คน ครูจำนวน 38 คน นักเรียนจำนวน 65 คน และชุมชน จำนวน 24 คน จากโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลางที่เข้าเกณฑ์โรงเรียนดีมีคุณภาพ จำนวน 4 โรง จากการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่นำไปสู่โรงเรียนดีที่ทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพ ประกอบด้วย ผู้นำและบุคลากรมีความเข้มแข็ง ได้แก่ การนำองค์กร การพัฒนาบุคลากร และการดูแลคุณธรรมจริยธรรมครู การบริหารจัดการ ได้แก่ หลักการบริหารยุทธศาสตร์การวางแผนดำเนินงานการนิเทศติดตามและประเมินผลระบบข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียน และการจัดการอาคารสถานที่ และการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ได้แก่ ผู้ปกครองและชุมชนมีความสัมพันธ์และให้ความร่วมมือกับโรงเรียน ผู้บริหารและครูสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน และบทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชน

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าปัจจัยที่เกี่ยวกับประสิทธิภาพของโรงเรียนมีความคล้ายคลึงกัน ปัจจัยที่สำคัญสรุปได้ดังนี้ ด้านสถานศึกษา ได้แก่ วัฒนธรรมของสถานศึกษา การทำงานเป็นทีม และองค์การแห่งการเรียนรู้ ด้านผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร การนำองค์กร การบริหารจัดการ และการนิเทศติดตาม ด้านครู ได้แก่ ความพึงพอใจในงานของครู ความเสียสละ การจัดการเรียนการสอน และการพัฒนาตนเอง ด้านนักเรียน ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ด้านสิ่งแวดล้อมและชุมชน ได้แก่ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน และการจัดบรรยากาศของสถานศึกษา แต่เนื่องจากกระบวนการประกันคุณภาพภายในเป็นกระบวนการวางแผน ดำเนินการ ตรวจสอบประเมินผลและพัฒนาปรับปรุง (PDCA) คุณภาพของสถานศึกษาโดยบุคลากรของสถานศึกษาเป็นหลัก ดังนั้นปัจจัยที่ผู้วิจัยจะนำมาศึกษาจึงเกี่ยวข้องกับผู้บริหารสถานศึกษาและครู ซึ่งเป็นบุคคลสำคัญที่มีส่วนร่วมรับผิดชอบในกระบวนการการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา จึงได้คัดเลือกปัจจัยที่ใช้ในการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาได้ 4 ปัจจัย ได้แก่ เจตคติต่อการประกันคุณภาพภายในของผู้บริหารสถานศึกษาและครู ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา และวัฒนธรรมการประเมินของสถานศึกษา โดยมีรายละเอียด ดังนี้

3.1 เจตคติต่อการประกันคุณภาพภายในของผู้บริหารสถานศึกษาและครู

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่ามีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้นิยามของเจตคติ ไว้ดังนี้

Rokeach (1970) กล่าวว่า เจตคติเป็นการผสมผสานหรือการจัดระเบียบของความเชื่อ ที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือ สถานการณ์หนึ่ง ซึ่งผลรวมของความเชื่อนี้จะเป็น ตัวกำหนดแนวโน้มของบุคคล ในการที่จะมีปฏิกิริยาตอบสนองในลักษณะที่ชอบ หรือไม่ชอบ

Cruze (1974) ได้ให้ความหมายของเจตคติไว้ว่า เป็นความรู้สึกความเอนเอียงของจิตใจที่มีต่อประสบการณ์ ที่คนเราได้รับ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2542) ได้ให้ความหมายว่า เจตคติ หมายถึง ท่าที หรือความรู้สึก ความคิดเห็นของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2543) ได้ให้ความหมายว่า เจตคติ หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลต่างๆ อันเป็นผลเนื่องมาจากการเรียนรู้ประสบการณ์และเป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมต่อสิ่งต่างๆ ไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่งซึ่งอาจเป็นไปในทางสนับสนุนหรือทางต่อต้านก็ได้

จากนิยามเกี่ยวกับเจตคติและแนวคิดเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยนำมาสรุปนิยามของเจตคติต่อการประกันคุณภาพภายใน หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลเกี่ยวกับการตระหนักรู้ การรับรู้ความสามารถของตนเอง การเห็นคุณค่า และการมีความมุ่งมั่นที่มีต่อการประกันคุณภาพภายใน

3.2 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่านักการศึกษาได้ให้นิยามของภาวะผู้นำทางวิชาการ ไว้ดังนี้

Debevoise (1984) ให้นิยามว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการ หมายถึง ภาระหน้าที่ของอาจารย์ใหญ่ทั้งหลายหรือการเป็นตัวแทนของสถานศึกษา เป็นผู้สนับสนุนความเจริญเติบโตทางการเรียนของนักเรียน

ประสิทธิ์ เขียวศรี และคณะ (2548) กล่าวว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการ หมายถึง การปฏิบัติของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อนำให้ครูและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ได้ตามจุดมุ่งหมายและโครงสร้างสาระการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544

สิรธานี วสุภัทร (2551) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง การแสดงบทบาทหน้าที่อย่างสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่สามารถโน้มน้าว จูงใจ หรือชักนำให้บุคลากรในสถานศึกษา และผู้เกี่ยวข้อง เข้าใจ และตระหนักในจุดหมายของการจัดการศึกษา รวมถึงและประสานสัมพันธ์กันเพื่อให้งานวิชาการซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับคุณภาพของการจัดการเรียนการสอนและคุณภาพของผู้เรียน อันเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

โกศิษฐ์ เปลรินทร์ (2552) ได้สรุปว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการ หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อการเพิ่มพูนการเรียนรู้ของนักเรียน โดยอาศัยกระบวนการเกี่ยวกับการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมายและพันธกิจการเรียนรู้ การบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน การพัฒนานักเรียน การพัฒนาครูและส่งเสริมบรรยากาศ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมการเรียนรู้

จากนิยามข้างต้น ผู้วิจัยได้สรุปนิยามของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารเกี่ยวกับการกระตุ้น ส่งเสริม สนับสนุน การเรียนการสอนในด้านการกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายของโรงเรียน การจัดการหลักสูตรและการเรียนรู้ การนิเทศและการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ และการจัดบรรยากาศทางวิชาการ

3.3 วัฒนธรรมการประเมินของสถานศึกษา

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า นักการศึกษาได้ให้นิยามของวัฒนธรรม และวัฒนธรรมการประเมิน ดังนี้

3.3.1 นิยามของวัฒนธรรม

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2542) ได้ให้ความหมายว่า วัฒนธรรม คือ สิ่งที่ทำให้ความเจริญงอกงามให้แก่หมู่คณะ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2546) ได้ให้ความหมายว่า วัฒนธรรม คือ แบบอย่างลักษณะชีวิตของแต่ละกลุ่ม ซึ่งประกอบด้วยอุปกรณ์และวิธีการต่าง ๆ ที่สมาชิกของกลุ่มยึดถือร่วมกันในการดำเนินชีวิตตราบเท่าที่ยังเป็นสมาชิกของกลุ่ม เช่น พุดจาภาษาสำเนียงเดียวกัน หรือเครื่องเดียวกัน กินอยู่อย่างเดียวกัน ปูกรบ้านเรือนแบบเดียวกัน ใช้ขนบธรรมเนียมประเพณีเดียวกัน มีปรัชญาและศาสนาอย่างเดียวกัน

Owens and Steinhoff (1989 อ้างถึงใน สิริราณี วสุภัทร, 2551) ได้แบ่งวัฒนธรรมออกเป็น 6 มิติ ดังนี้ 1) ประวัติความเป็นมาขององค์กร 2) เรื่องราวหรือเรื่องเกี่ยวกับองค์กร 3) บุคคลดีเด่นหรือบุคคลตัวอย่างที่เป็นสัญลักษณ์ขององค์กร 4) ปทัสถานของพฤติกรรมหรือความคาดหวังขององค์กร 5) ค่านิยมที่ยอมรับและความเชื่อขององค์กร และ 6) ประเพณีและพิธีการที่แสดงถึงค่านิยมทางสัญลักษณ์ขององค์กร องค์ประกอบเหล่านี้เชื่อมโยงเกี่ยวเนื่องกัน

Hodges และ Hernandez (1999 อ้างถึงใน วิษณุ ทรัพย์สมบัติ, 2549) สรุปว่าวัฒนธรรมเป็นความเชื่อ คุณค่า และการแสดงออกร่วมกันในวิธีการทำงานต่าง ๆ ของสมาชิกในองค์กร วัฒนธรรมจะเชื่อมโยงและมีผลต่อการปฏิบัติงาน วัฒนธรรมองค์กรแสดงออกมาในรูปของกระบวนการใช้ความรู้ที่ได้มา ประสบการณ์ด้านการตีความ และพฤติกรรมทางสังคมที่สร้างสรรค์ขึ้น

วิษณุ ทรัพย์สมบัติ (2549) ได้สรุปนิยามคำว่าวัฒนธรรมไว้ 2 ลักษณะ ดังนี้ ลักษณะแรกคือวัฒนธรรมที่เป็นวัตถุ (material culture) เป็นวัฒนธรรมที่มนุษย์แสดงออกมาในลักษณะรูปธรรม ได้แก่ สิ่งประดิษฐ์วัตถุและอุปกรณ์ต่าง ๆ และลักษณะที่สองคือวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ (nonmaterial culture) เป็นวัฒนธรรมที่แสดงออกในลักษณะ นามธรรม เช่น ค่านิยม ความเชื่อ บรรทัดฐาน แบบอย่างพฤติกรรม และประเพณีที่ได้มีการถ่ายทอดกันทางสังคม โดยที่วัฒนธรรมจะเป็นตัวกำหนดความคิด ความรู้สึก และการกระทำของมนุษย์ในสังคม

3.3.2 นิยามของวัฒนธรรมการประเมิน

วิษณุ ทรัพย์สมบัติ (2549) ได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมการประเมิน ไว้ดังนี้ SCOEA (2001) และ Sanders (2002) ได้ให้ความหมายไว้ว่า วัฒนธรรมการประเมิน หมายถึง การประเมินที่มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง (continuous evaluation) และเป็นการประเมินที่บุคคลนำการประเมินเข้าไปผสมผสานและบูรณาการให้เป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติงานภายในองค์กร มีการดำเนินการปฏิบัติในทุก ๆ วันแทนการใช้การประเมินเฉพาะขั้นตอนสุดท้ายของการปฏิบัติงาน ถือว่าการประเมินเป็นส่วนหนึ่งของความรับผิดชอบ และวัฒนธรรมการทำงานของบุคคลในทุกระดับขององค์กร สุวิมล ว่องวานิช (2548) นิยามวัฒนธรรมการประเมินออกเป็น 2 ลักษณะ คือ ความเชื่อ/การเห็นคุณค่าในการประเมิน และการปฏิบัติของบุคคลทางด้านการประเมินอย่างต่อเนื่อง Ferguson (2003) กล่าวว่า วัฒนธรรมการประเมินเป็นเรื่องของการยอมรับของบุคคล การคิด การกระทำ และคุณค่าในเชิงปริมาณ ซึ่งเป็นสิ่งที่ได้มีการปฏิบัติกันและเกิดขึ้นตามธรรมชาติ ผลจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยของ Tischler (1990) Henslin (1993) Zanden (1993) Murphy (1999) Trochim (2002) Sanders (2002) และพจนานุกรมฉบับ

ราชบัณฑิตยสถาน (2524,2542) สรุปนิยามวัฒนธรรมการประเมินได้ว่า วัฒนธรรมการประเมินเป็นคุณลักษณะและพฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกมาในด้านความรู้ความเข้าใจและทักษะทางด้านการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการประเมิน และวัฒนธรรมการประเมินเป็นความเชื่อของบุคคลที่มีต่อการประเมินที่เกิดจากการเรียนรู้ การสื่อสาร และการถ่ายทอดกันทางสังคม และยังพบว่า ปัจจัยและเงื่อนไขที่ทำให้เกิดวัฒนธรรมการประเมิน มี 2 ประการ ประการแรกเป็นปัจจัยและเงื่อนไขด้านบุคคล ได้แก่ คุณลักษณะพฤติกรรมของบุคคล ซึ่งเป็นความรู้ความสามารถด้านการปฏิบัติด้านการประเมิน และประการที่สองคือปัจจัยและเงื่อนไขด้านองค์กร ได้แก่ คุณลักษณะด้านโครงสร้างขององค์กรและแนวทางการปฏิบัติงานด้านการประเมินขององค์กร

เนื่องจากสถานศึกษาถือว่าเป็นองค์กรหนึ่งที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ดังนั้นแนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมการประเมินของสถานศึกษาจึงสามารถเทียบเคียงได้กับวัฒนธรรมการประเมินขององค์กร ซึ่งแนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กร มีดังนี้

Arroba และ Kim (1992) กล่าวถึงวัฒนธรรมองค์กรว่าเป็นหัวใจของการทำงาน เป็นการรวมค่านิยมหลักอันจะส่งผลต่อไปยังโครงสร้างขององค์กรและการออกแบบงานรวมถึง แบบแผนในการประพฤติปฏิบัติของสมาชิกในองค์กร วัฒนธรรมถือเป็นการแสดงถึงการร่วมรับรู้ และความชัดเจนถึงบรรทัดฐานในการปฏิบัติงานและการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของสมาชิกในองค์กร

Sathe (1998) ได้ให้ความหมายของวัฒนธรรมองค์กรว่า เป็นแบบความเชื่อ ค่านิยม ความคิดประจำตัวของพนักงานที่มีอยู่ร่วมกันในองค์กรที่ตนทำงานอยู่ มีต่อสิ่งรอบตัว ทั้งในและนอกองค์กร แบบแผนนี้เกิดจากการเรียนรู้มาจากเพื่อนร่วมงานว่าสิ่งใดถูกสิ่งใดผิด ควรทำหรือไม่ควรทำอย่างไร

สิทธิโชค วรานุสันติกุล (2540) กล่าวว่า วัฒนธรรมองค์กรเป็นระบบของความเชื่อ ความนิยม ความคิดของบุคคลซึ่งมีอยู่ร่วมกันในองค์กรที่ตนทำงานอยู่ มีบริบทและ สิ่งรอบตัวทั้งภายในและภายนอกองค์กรเดียวกัน แบบแผนนี้เกิดจากการเรียนรู้จากสิ่งที่ประพฤติปฏิบัติในของบุคคลในองค์กรว่าสิ่งใดถูก สิ่งใดผิด ควรทำหรือไม่ควรทำ

สุรศักดิ์ หลาบมาลา (2531 อ้างถึงใน ชฎากาญจน์ เจริญชนม์, 2553) ให้ความหมายวัฒนธรรมสถานศึกษาว่า หมายถึง แนวปฏิบัติในการแก้ปัญหาทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ซึ่งเคยปฏิบัติต่อกันมาเป็นเวลานานพอสมควร และได้รับการถ่ายทอดสู่สมาชิกของสถานศึกษา เพื่อเป็นแนวปฏิบัติเพื่อเป็นที่ยอมรับโดยครอบคลุมถึงแนวความคิด ความรู้สึกและการรับรู้ปัญหาต่าง ๆ

ชฎากาญจน์ เจริญชนม์ (2553) ได้อธิบายถึงหลักเกณฑ์สำคัญที่เป็นข้อกำหนดวัฒนธรรมสถานศึกษาว่าได้ก่อตัวขึ้นมาจากสิ่งต่อไปนี้ 1) ประวัติความเป็นมาของสถานศึกษา ได้แก่ อดีตของสถานศึกษาที่สืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน เช่น รูปแบบของพฤติกรรมที่ปฏิบัติต่อๆ กันมา การกล่าวถึงพฤติกรรมของผู้ที่เป็นวีรบุรุษและวีรสตรีของครูนักเรียนในสถานศึกษา 2) ความเชื่อ เป็นสมมติฐานและความเข้าใจที่ครูและบุคลากรอื่นๆ ได้กระทำร่วมกันจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงสร้างของสถานศึกษา การเรียนการสอน บทบาทของครู และนักเรียน ระเบียบวินัย ความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง บางที่สมมติฐานและความตั้งใจอยู่ในรูปของปรัชญาและข้อกำหนดอื่น ๆ

3) ค่านิยม คือสิ่งที่สถานศึกษาให้ความสำคัญเกี่ยวกับการประเมินค่าสิ่งต่างๆ ที่ปรากฏ 4) ปทัสถาน และมาตรฐาน ได้แก่ สิ่งที่ควรปฏิบัติและไม่ควรปฏิบัติ สำหรับควบคุมพฤติกรรมของครู อาจารย์ในสถานศึกษาจะก่อให้เกิดพฤติกรรมที่ควรชมเชย ยกย่อง หรือลงโทษ และ 5) รูปแบบของพฤติกรรม คือ สิ่งที่ยอมรับและเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานที่สม่ำเสมอภายในสถานศึกษา

องค์กร อมรสินันท์ (2554) สรุปว่า วัฒนธรรมองค์กร หมายถึง สิ่งต่าง ๆ อันประกอบ ด้วยสิ่งประดิษฐ์แบบแผน พฤติกรรม บรรทัดฐาน วิถีชีวิต ค่านิยม ความเชื่อ ความเข้าใจ และระเบียบแบบแผนการปฏิบัติ ทำให้แต่ละองค์กรมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไป

จากนิยามเกี่ยวกับวัฒนธรรม วัฒนธรรมการประเมิน และวัฒนธรรมองค์กร ที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยนำมาสรปนิยามของวัฒนธรรมการประเมินของสถานศึกษา หมายถึง ปทัสถาน (วิธีการแห่งการปฏิบัติ) และค่านิยมเกี่ยวกับการประเมินที่สมาชิกสถานศึกษายึดถือร่วมกัน ซึ่งมีผลต่อการดำเนินงานของสถานศึกษา

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพภายในพบว่า สามารถแบ่งกลุ่มงานวิจัยออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแรกคืองานวิจัยที่เกี่ยวกับการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน กลุ่มที่สองคืองานวิจัยที่เกี่ยวกับการประเมินการประกันคุณภาพภายในและประสิทธิผลของการประกันคุณภาพการศึกษา และงานวิจัยที่เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

4.1 งานวิจัยที่เกี่ยวกับการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน มีผู้ศึกษาไว้ ดังนี้

เกียรติศักดิ์ คุญบดี (2548) ได้ศึกษาการดำเนินการประกันคุณภาพ การศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชนบุรี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชนบุรี เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาต้องเริ่มจากการประกันคุณภาพภายในเสียก่อน แต่การดำเนินการด้านนี้นั้นมีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าด้านอื่น ๆ ทั้งนี้เป็นเพราะภาระงานหลักของโรงเรียน คือ การจัดการเรียนรู้ต้องใช้เวลามากในการวางแผนพัฒนา แม้ว่าการประกันคุณภาพภายในคือการบริหารคุณภาพที่เป็นส่วนหนึ่งของการทำงานปกติก็ตามแต่ในความเป็นจริงแล้ว ในแต่ละวันนอกจากการสอนแล้วครูยังมีภาระหน้าที่เป็นงานประจำอื่น ๆ ที่ต้องรับผิดชอบอีก และการดำเนินการต้องอาศัยบุคลากรหลายฝ่ายปฏิบัติงานร่วมกันจึงทำได้ค่อนข้างยาก อีกทั้งโรงเรียนมีโครงการและกิจกรรมทางวิชาการมาก มีเวลาค่อนข้างจำกัด ไม่มีงบประมาณในการดำเนินการโดยตรงจึงทำให้ไม่สามารถดำเนินการตามแผนที่วางไว้อย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารไม่ได้ติดตามผลอย่างเป็นระบบ ไม่สามารถวิเคราะห์รูปแบบการรายงานการประเมินตนเองได้ เพราะขาดบุคลากรที่มีทักษะที่จะมาเป็นคณะทำงาน

ประสาน พุ่มเข็ม (2548) ได้ศึกษาการดำเนินการเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินการเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวมและรายด้าน

อยู่ในระดับมาก แนวทางในการดำเนินการควรกำหนดแนวทางการพัฒนา ผู้เรียนให้ชัดเจนและต่อเนื่อง ควรจัดโครงสร้างการบริหารให้ชัดเจน จัดบุคลากรให้เพียงพอ จัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษา และปฏิบัติตามแผนอย่างจริงจัง ควรพัฒนาผู้บริหารให้มีความรู้ ความสามารถมีคุณลักษณะที่เหมาะสม ควรเน้นการมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการ จากการที่หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาได้ให้ความสำคัญกับการประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษา ประกอบกับการบริหารจัดการของสถานศึกษา ได้ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยใน การบริหารจัดการ ทำให้การบริหารจัดการมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลมากขึ้น ประกอบกับบุคลากรในสถานศึกษาส่วนมากได้ศึกษาหาความรู้และพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา ทั้งการศึกษาต่อ ในระดับที่สูงขึ้น การอบรม สัมมนา การศึกษาหาความรู้จากอินเทอร์เน็ต ปัจจัยต่างๆ เหล่านี้เป็นผล ทำให้สถานศึกษาสามารถจะบริหารจัดการให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาได้ จึงทำให้การดำเนินการเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

ยงยุทธ ยะบุญธง (2548) ได้ศึกษาการดำเนินงานด้านการประเมินคุณภาพภายในตามระบบประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตพื้นที่การศึกษาลำพูน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการดำเนินงานด้านการประเมินคุณภาพภายในตามระบบประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตพื้นที่การศึกษาลำพูน 2) เปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานด้านการประเมินคุณภาพภายในตามระบบประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดการศึกษาในระดับการศึกษาที่ต่างกัน 3) ศึกษาปัญหา อุปสรรคและแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานด้านการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตพื้นที่การศึกษาลำพูน กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลได้แก่ ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษาและครู เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถาม จากการศึกษาพบว่า 1) สภาพการดำเนินงานด้านการประเมินคุณภาพภายในตามระบบประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตพื้นที่การศึกษาลำพูน มีการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง 2) การเปรียบเทียบการดำเนินงานด้านการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาที่จัดการศึกษาในระดับช่วงชั้นต่างกัน 3 ระดับ พบว่า ทั้งการเปรียบเทียบโดยภาพรวมและเปรียบเทียบในทุกระบบย่อยมีการดำเนินงานที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยสถานศึกษาที่จัดการศึกษาในระดับช่วงชั้นที่ 3-4 มีค่าเฉลี่ยของการดำเนินงานมากกว่าระดับช่วงชั้นที่ 1-3 และช่วงชั้นที่ 1-2 ตามลำดับ 3) ปัญหา อุปสรรคของการดำเนินงานคือ ส่วนใหญ่ขาดแคลนอัตรากำลังและขาดความรู้ความเข้าใจในระบบการประเมินคุณภาพภายใน แนวทางการพัฒนาคือควรมีการอบรมเชิงปฏิบัติการให้ความรู้ด้านการประเมินคุณภาพภายในและดำเนินการประเมินควบคู่ไปกับการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

พุลศักดิ์ พงษ์พิพัฒน์วัฒนา (2550) ได้ศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียนสังกัดเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี พบว่า ปัญหาการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโดยรวมและรายด้านมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางปัญหาการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาจำแนกตามอัตรากำลังครู ตามเกณฑ์หรือสูงกว่าเกณฑ์ กับต่ำกว่าเกณฑ์ โดยรวมรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และแนวทาง แก้ปัญหาการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาด้านปัจจัย ได้แก่ การส่งเสริมให้ครูผู้สอนวิเคราะห์ หลักสูตร กำหนดการ

สอนและแผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้บริหารและคณะครูควรมี คุณธรรม จริยธรรม และ ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์และชุมชน ด้านกระบวนการ ได้แก่ ผู้บริหารควรให้ขวัญและ กำลังใจแก่ครู ส่งเสริมแนะนำให้ครูจัดกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อสนับสนุน การเรียนการสอนโดยเน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านผลผลิต ได้แก่ สถานศึกษาควรจัดกิจกรรมให้ผู้เรียน ได้ตระหนักเห็นคุณค่าการ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรม และการปฏิบัติตนตามหลักของศาสนา สถานศึกษาควรจัดหาสื่อ การเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้อย่างเพียงพอ

สรีต วิจิตรโชติ (2550) ได้ศึกษาการจัดระบบสารสนเทศเพื่อประกันคุณภาพ การศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า การจัดระบบสารสนเทศ เพื่อประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็น รายด้านอยู่ในระดับมาก 2 ด้าน คือ การออกแบบระบบและการเตรียมการ ส่วนด้านการปฏิบัติตาม ระบบและด้านการกำกับติดตามและประเมินผลอยู่ระดับปานกลาง แนวทางในการจัดระบบ สารสนเทศเพื่อประกันคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต 1 มี ดังนี้ ด้านการเตรียมการควรจัดให้มีผู้รับผิดชอบด้านข้อมูลสารสนเทศโดยตรงจะด้วยการบรรจุ แต่งตั้ง เป็นคณะกรรมการก็ได้และให้ความรู้โดยการจัดอบรม ศึกษาดูงาน เชิญผู้มีประสบการณ์มาให้ความรู้ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงาน ด้านการออกแบบระบบควรมีการสำรวจ สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการจำเป็นเพื่อนำมากำหนดเป็นวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานภายใน สถานศึกษา โดยเน้นที่การมีส่วนร่วมของทุกคนทุกฝ่าย ด้านการปฏิบัติตามระบบควรจัดอบรมครูให้มีความรู้ความเข้าใจระบบสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษา พร้อมพัฒนา ทักษะด้านการ ประชาสัมพันธ์ เพื่อให้บุคลากรมีความสามารถในการสื่อสารและเกิดความเข้าใจที่ ตรงกัน ด้านการ กำกับติดตามและประเมินผล ควรมีการประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและ สม่าเสมอ ในรูป ของคณะกรรมการและนำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อการพัฒนาต่อไป

ศรินทร์ล แก้วประดิษฐ์ (2551) ได้ศึกษามีส่วนร่วมของบุคลากรเรื่อง การประกัน คุณภาพภายในสถานศึกษา กรณีศึกษาโรงเรียนสตรีวัดมหาพฤฒาราม ในพระบรม ราชูปถัมภ์ สังกัด คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร เขต 1 พบว่ามีส่วนร่วมในการประกัน คุณภาพภายในสถานศึกษาโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง บุคลากร ตำแหน่งต่างกัน ประสบการณ์ทำงานต่างกัน และประสบการณ์การเข้ารับการอบรมด้านการประกันคุณภาพการศึกษา แตกต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการดำเนินงานประกันคุณภาพในโดยรวมและรายด้าน ทุกด้านต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวกับการประเมินการประกันคุณภาพภายในและประสิทธิผลของ การประกันคุณภาพการศึกษา มีผู้ศึกษาไว้ ดังนี้

ยินดี ทองคำ (2546) ได้ทำการวิจัยเรื่องการประเมินการประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษา ระดับประถมศึกษา อำเภอสวี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชุมพรเขต 2 โดยมี วัตถุประสงค์ในการประเมินเพื่อ 1) ประเมินกระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาระดับ ประถมศึกษา อำเภอสวี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชุมพรเขต 2 2) ประเมินผลผลิตของการ ประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ระดับประถมศึกษา อำเภอสวี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชุมพร

เขต 2 3) ศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะที่เกิดจากการประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษาระดับประถมศึกษา อำเภอสวี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชุมพรเขต 2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร 41 คน ครู 186 คน ผู้ปกครอง 370 คน นักเรียน 370 คน หัวหน้าการ ประถมศึกษา 1 คน และศึกษานิเทศก์ 1 คน รวม 969 คน เครื่องมือที่ใช้ เป็นแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์และแบบบันทึกข้อมูล จากผลการวิจัยพบว่า 1) กระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า การเตรียมการ การดำเนินงาน และการรายงานผลมีการปฏิบัติในระดับมากทุกด้าน 2) ผลการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับคุณภาพดี เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านกระบวนการอยู่ในระดับคุณภาพดี ด้านผู้เรียนและด้านปัจจัยอยู่ในระดับคุณภาพพอใช้ สถานศึกษาทุกแห่งมีระบบการประกันคุณภาพและมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง มีการปฏิบัติในระดับมาก ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายใช้ผลการประกันคุณภาพเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาให้ มีคุณภาพในระดับมาก 3) ปัญหาอุปสรรคที่สำคัญ คือ มีบุคลากรไม่เพียงพอ มีข้อจำกัดด้านงบประมาณ ขาดแหล่งเรียนรู้ที่ทันสมัย สื่อวัสดุอุปกรณ์สนับสนุนการดำเนินงานไม่เพียงพอ ข้อเสนอแนะที่ต้องดำเนินการคือ จัดให้มีบุคลากร งบประมาณ แหล่งเรียนรู้ที่ทันสมัยและมีสื่อวัสดุอุปกรณ์สนับสนุนการทำงานอย่างเพียงพอ

ชาคริต ชมชื่น (2546) ได้ทำการวิจัยรูปแบบการเสริมสร้างประสิทธิผลการดำเนินงาน ประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการเสริมสร้าง ประสิทธิภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ศึกษาประสิทธิผลการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา และวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยวัดประสิทธิผลจากแบบประเมินความคิดเห็น ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการเสริมสร้างประสิทธิผลการดำเนินงาน ประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาใช้กรอบแนวคิดการวิจัยและพัฒนา การพัฒนาเชิงระบบ การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน และการพัฒนาทั้งระบบโรงเรียน โดยมีเป้าประสงค์ สำคัญคือ สถานศึกษามีคุณภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และคุณภาพ มาตรฐาน 3 ด้าน คือ ด้านการบริหารและการจัดการ ด้านการจัดการเรียนรู้ของครู และด้านคุณภาพนักเรียน โดยผลการดำเนินงานในภาพรวมพบว่า หลังจากใช้รูปแบบการเสริมสร้างแล้ว โรงเรียนมีคุณภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และคุณภาพมาตรฐาน 3 ด้าน เพิ่มขึ้น ทุกรายการ และความสำเร็จในการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษานั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ และที่สำคัญที่สุดคือ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร และคุณลักษณะของบุคลากร ในสถานศึกษา กระบวนการทำงาน รวมทั้งการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ทุกคนในสถานศึกษา

วรรณ วรรณมาศ (2547) ได้ทำการวิจัยเรื่องการประเมินการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนบ้านหนองเจ อำเภอบางขัน จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยศึกษาใน 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านวิสัยทัศน์และภารกิจ 2) แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา 3) การเรียนการสอน 4) การเรียนรู้ ความก้าวหน้าและผลการเรียนรู้ 5) การบริหารและการจัดการ กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองและนักเรียน จำนวน 248 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบสอบถาม แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ และแบบบันทึกข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จากการศึกษาพบว่า การประเมินด้านวิสัยทัศน์และ ภารกิจ

ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง และนักเรียน สูงกว่าเกณฑ์ การประเมินการเรียนการสอนตามความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียน ครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองและนักเรียนสูงกว่าเกณฑ์ และ จากการสังเกตกิจกรรมการเรียนการสอน ผลการประเมินสูงกว่าเกณฑ์ ผลการประเมินด้านการบริหารและการจัดการตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง พบว่าสูงกว่าเกณฑ์ ผลการประเมินด้านการเรียนรู้ความก้าวหน้าและผลการเรียนรู้ของนักเรียน ต่ำกว่าเกณฑ์ การสนับสนุนของชุมชนในการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพ การศึกษาทางโรงเรียนควรประสานชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมให้มากขึ้น โรงเรียนควรพิจารณาจัดสรรงบประมาณสนับสนุนด้านสื่อและเทคโนโลยีที่สนับสนุนการเรียนรู้ให้เพียงพอ ครูผู้สอน ควรจัดทำแผนการสอน/แผนการเรียนรู้ให้ครบทุกรายวิชาและมีการจัดกิจกรรมตามแผนพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งจะส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น ด้านการ เรียนรู้ ความก้าวหน้า ผลการเรียนรู้ ผลการประเมินต่ำกว่าเกณฑ์บางรายวิชา บางกลุ่มสาระโรงเรียน ควรนำเข้าประชุมกับ คณะกรรมการบริหาร

ปิติชาย ต้นปิติ (2547) ได้ทำการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงระบบที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ องค์การ ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงระบบที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ องค์การของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงบรรยาย วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่า สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แนวคิดการประเมินประสิทธิภาพองค์การใช้ตัวแบบหน้าที่ทางสังคมของ Parsons การวัดประสิทธิผลพิจารณาจากการรับรู้ของผู้บริหารใน 4 ด้าน ประกอบด้วย ความสามารถในการปรับตัว ความสามารถในการบรรลุเป้าหมาย ความสามารถในการบูรณาการ และ ความสามารถในการรักษาแบบแผนทางวัฒนธรรม ผลการวิจัยพบว่า สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมี ประสิทธิภาพองค์การในระดับมากทุกด้าน และมีตัวแปรที่สามารถอธิบายความแปรปรวนของ ประสิทธิภาพองค์การได้ร้อยละ 78 จำนวน 12 ตัวแปร ประกอบด้วย 1) ระบบย่อยการจัดการ (การควบคุม) 2) ระบบย่อยการจัดการ (การนำ) 3) ระบบย่อยเทคโนโลยี 4) ระบบย่อยการจัดการ (การจัดองค์การ) 5) การจัดทำหลักสูตร 6) ความร่วมมือจากชุมชน 7) ความสามารถของนักเรียน 8) ระบบย่อยโครงสร้าง 9) ความเพียงพอของวัสดุ อุปกรณ์ 10) ระบบย่อยจิตสังคม 11) ความสามารถของผู้บริหาร และ 12) ระบบย่อยเป้าหมาย

สุพัตรา ทรัพย์เสถียร (2547) ได้ทำการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของประสิทธิภาพในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน: การประยุกต์ใช้โมเดลสมการโครงสร้างกลุ่มพหุ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของประสิทธิภาพในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยวัดประสิทธิผลจากความคิดเห็นของผู้บริหาร คณาจารย์นักเรียน และ ผู้ปกครอง ศึกษาจากตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัวแปร ประกอบด้วย คุณภาพด้านการบริหารโรงเรียน คุณภาพนักเรียน และคุณภาพด้านการบริการทางการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานได้รับอิทธิพลจากปัจจัยด้านนโยบายการบริหารและการปฏิบัติมากที่สุด รองลงมาคือปัจจัยด้านลักษณะของบุคลากร ปัจจัยด้านลักษณะของโรงเรียน และปัจจัยด้านลักษณะของสภาพแวดล้อม โดยโมเดลเชิงสาเหตุที่พัฒนาขึ้นมีความ

สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

จিন্নันท์ อารีรอบ (2549) ได้ทำการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของประสิทธิผลในการดำเนินงานพัฒนาและส่งเสริมระบบประกันคุณภาพการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของประสิทธิผลในการดำเนินงานพัฒนาและส่งเสริมระบบประกันคุณภาพการศึกษา รวมทั้งตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และศึกษาระบบกลไกในการดำเนินงาน ปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาในการดำเนินงานพัฒนาและส่งเสริมระบบประกันคุณภาพการศึกษา โดยวัดประสิทธิผลจากความคิดเห็นของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพการศึกษาทั้งในระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า โมเดลที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานพัฒนาและส่งเสริมระบบประกันคุณภาพการศึกษา ได้แก่ ปัจจัยด้านนโยบาย และการปฏิบัติงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งประกอบไปด้วย การวิเคราะห์กลยุทธ์ การกำหนดกลยุทธ์ และการปฏิบัติตามกลยุทธ์ และผู้ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินงานพัฒนาและส่งเสริมระบบประกันคุณภาพการศึกษา คือ ผู้บริหารสถานศึกษา

Robert (2002) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการวัดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลซึ่งเป็นตัวบ่งชี้คุณภาพลักษณะหนึ่ง โดยมีขอบเขตการศึกษาประสิทธิภาพและประสิทธิผลจากประสบการณ์ของชาวออสเตรเลีย โดยดำเนินการที่มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี Swinburne ของประเทศออสเตรเลีย และนิยามประสิทธิภาพเป็นความสัมพันธ์ระหว่างผลลัพธ์ (results) และทรัพยากรที่ใช้ไป (resourced used) โดยมีการอ้างอิงถึงต้นทุน (cost) ซึ่งมีความสัมพันธ์กับผลผลิตที่เกิดขึ้น ดังนั้น ประสิทธิภาพจึงเป็นการวัดอัตราการทำงาน (work-rate) ของกระบวนการ หรือผลของปัจจัยนำเข้า (input) ที่มีผลต่อผลลัพธ์ (output) ในขณะที่ประสิทธิผลครอบคลุมไปถึงเรื่องการวางแผนการดำเนินงานตามสภาพจริง และการวางแผนผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้น เป็นกระบวนการจับคู่ระหว่างผลผลิต (outcome) กับเป้าหมายที่กำหนด (stated goal) ดังนั้น ประสิทธิภาพจึงเป็นการวัดคุณภาพของผลผลิตที่เกิดขึ้น วัตถุประสงค์ของการศึกษาเพื่อหารูปแบบของแนวปฏิบัติที่ดีสำหรับนำไปใช้ในการจัดการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผล โดยงานวิจัยนี้เน้นที่การตรวจสอบระบบซึ่งใช้การเทียบเคียงสมรรถนะ (benchmarking) สำหรับประเมินประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของการจัดการศึกษา รวมทั้งการนำรูปแบบแนวปฏิบัติที่ดี มาใช้ในระบบ ซึ่งผลการวิจัยให้การสนับสนุนว่า ประสิทธิภาพเป็นตัวบ่งชี้ที่สามารถใช้เป็นเครื่องมือวัดคุณภาพได้

3.3 งานวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน

ปาลิกา นิธิประเสริฐกุล (2547) ได้ศึกษาปัจจัยด้านภาวะผู้นำและองค์การแห่งการเรียนรู้ ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตพัฒนาพื้นที่ชายทะเลตะวันออก โดยได้ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 370 คน เป็นครูผู้สอน จากการศึกษาพบว่า ประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาโดย ภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับ คือ ความสามารถในการแก้ปัญหาภายใน โรงเรียน ความสามารถปรับเปลี่ยนและพัฒนาโรงเรียนให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม ความสามารถผลิต นักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง และความสามารถพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก ในการนี้ผู้บริหารโรงเรียนควรมีการพัฒนาในทุกด้าน เพื่อนำไปสู่ประสิทธิผลในการจัดการศึกษา อย่างแท้จริง โดยพยายามสร้างความรู้ ความเข้าใจ ในบทบาทหน้าที่ตลอดจนพัฒนา ความรู้ ความสามารถ มีจริยธรรม คุณธรรมที่เหมาะสม สามารถอยู่ร่วมในสังคมและสิ่งแวดล้อมได้อย่าง ชาญฉลาด สามารถแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้ ถือว่าโรงเรียนได้จัดการศึกษาบรรลุวัตถุประสงค์ อันบ่งบอกถึงประสิทธิผลโรงเรียน

พรทิพย์ สระบงกช (2544 อ้างถึงใน เอกรัฐ พิมไทย, 2548) ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัศึกษามี 6 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านครู เป็นปัจจัยที่เกี่ยวกับตัวบุคคลที่จะส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา คือ ครูต้องเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ เชี่ยวชาญในการสอน มีความสามารถในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายและต้องมีคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสังคม ปัจจัยด้านผู้บริหาร เป็นปัจจัยที่เกี่ยวกับบุคคลสำคัญที่มีบทบาทในอันที่จะส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา ซึ่งผู้บริหารต้องมีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการ ต้องมีภาวะผู้นำ มีมนุษยสัมพันธ์และมีวิสัยทัศน์ ต้องมีคุณธรรม จริยธรรม คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสังคมตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับ ปัจจัยด้านหลักสูตร เป็นปัจจัยที่จัดเกี่ยวกับการประมวลประสบการณ์ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีอันจำเป็นต่อการดำรงชีวิต ซึ่งหลักสูตรที่ดีต้องสามารถยืดหยุ่นได้ตามสภาวการณ์ของสิ่งแวดล้อม มีความเหมาะสม เอื้อต่อการเรียนรู้ และสนองตอบความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี ปัจจัยด้านทรัพยากร ทรัพยากรในที่นี้หมายถึงทรัพยากรที่เป็นสื่อการสอนวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการสอน นวัตกรรมหรือเทคโนโลยีต่าง ๆ ตลอดจนงบประมาณที่จะสามารถผันแปรเป็นทรัพยากรอื่น ๆ ได้อีกจำนวนมาก จึงจัดเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา ปัจจัยด้านอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก อาคารสถานที่เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนช่วยในการส่งเสริมการเรียนรู้ โดยควรมีขนาดที่เหมาะสมเพียงพอกับจำนวนผู้เรียน มีการจัดบรรยากาศที่เหมาะสม ถูกสุขลักษณะ มีระบบการควบคุมสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพ ตลอดจนจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกที่ควรมีให้ครบถ้วนเพียงพอสิ่งเหล่านี้จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดปัญญา ความคิด นำไปสู่การเป็นคนที่มีคุณภาพและสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตได้ และปัจจัยด้านชุมชน เป็นส่วนสำคัญอย่างหนึ่งในปัจจุบัน เนื่องจากการจัดการศึกษาต้องมีความสอดคล้องกับความต้องการ ทันท่วงทีต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน ชุมชนจะเข้มแข็งได้ย่อมขึ้นกับคุณภาพการศึกษาของคนในชุมชนด้วย ดังนั้นเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นกับชุมชนสถานศึกษาจึงควรเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมหรือให้การสนับสนุนการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

วิชญ์ ทรัพย์สมบัติ (2549) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาวัฒนธรรมการประเมิน การเรียนการสอนของครู: การฝึกอบรมโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานด้วยการสร้างเครือข่ายและการคิด สะท้อนอภิमान โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยและพัฒนา ในขั้นตอนแรกเป็นการศึกษาองค์ประกอบของ วัฒนธรรมการประเมินการเรียนการสอนจากเอกสารงานวิจัยและความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 16 คน และสำรวจสภาพวัฒนธรรมการประเมินการเรียนการสอนของครูด้วยการจัดสนทนา กลุ่ม 3 ครั้ง และสำรวจด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครู 1,090 คน จาก 3 สังกัดโรงเรียน ที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร เครื่องมือสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพมี 3 ฉบับ และ เครื่องมือสำหรับเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ 1 ฉบับ ได้แก่ แบบวัดความรู้เกี่ยวกับการประเมินการเรียน การสอน และแบบวัดความเชื่อต่อการประเมินการเรียนการสอนและวัดการใช้การประเมินในการ ปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง ผลการวิจัยในขั้นตอนแรก พบว่า องค์ประกอบของวัฒนธรรมการประเมิน การเรียนการสอนที่ได้จากการสังเคราะห์เอกสารงานวิจัยและความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ มีจำนวน 3 องค์ประกอบ 22 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินการเรียนการสอน 2) ความเชื่อที่มีต่อการประเมินการเรียนการสอน และ 3) การใช้การประเมินในการปฏิบัติงานอย่าง ต่อเนื่อง และพบว่าครูมีระดับของวัฒนธรรมการประเมินการเรียนการสอนค่อนข้างต่ำ ตัวแปรสังกัด โรงเรียน ระดับการศึกษา และระดับที่โรงเรียนเปิดสอนส่งผลต่อระดับของวัฒนธรรมการประเมิน การเรียนการสอนของครู ส่วนขั้นตอนที่สอง เป็นการวิจัยเชิงทดลองเพื่อพัฒนาวัฒนธรรมการประเมิน การเรียนการสอนของครู กลุ่มตัวอย่างเป็นครูในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 9 โรงเรียน จาก 3 สังกัด รวม 165 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 2 กลุ่มๆ ละ 50 คน และ 63 คน และกลุ่ม ควบคุม 1 กลุ่ม จำนวน 52 คน ผลการเปรียบเทียบวัฒนธรรมการประเมินการเรียนการสอนระหว่าง ก่อนและหลังการฝึกอบรม พบว่าครูกลุ่มทดลองมีระดับวัฒนธรรมการประเมินการเรียนการสอนหลัง การทดลองสูงกว่าก่อนทดลองและสูงกว่าครูกลุ่มควบคุม และยังพบว่า ครูสังกัด สช. และ กทม. มี ระดับวัฒนธรรมการประเมินการเรียนการสอนสูงกว่าครูสังกัด สพฐ. ส่วนครูสังกัด สพฐ. มีระดับ วัฒนธรรมการประเมินการเรียนการสอนช่วงก่อนและหลังทดลองไม่แตกต่างกัน

วาโร เฟิงส์วส์ตี (2549) ได้ศึกษาการพัฒนาแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิง เส้นตรงของประสิทธิผลภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน โดยได้ศึกษาจาก กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 660 คน เป็นผู้บริหารโรงเรียน 203 คน และครู 457 คน จากการศึกษาพบว่า องค์ประกอบประสิทธิผลภาวะผู้นำของผู้บริหารที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน ในภาพรวมใน โรงเรียนที่ประสิทธิผลสูงและในโรงเรียนที่มีประสิทธิผลต่ำแล้ว พบว่า องค์ประกอบด้านสถานการณ์ที่ เกี่ยวข้องจะเป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนสูงสุด รองลงมาคือองค์ประกอบ ด้านพฤติกรรมผู้นำ องค์ประกอบด้านคุณลักษณะผู้นำ และองค์ประกอบด้านภูมิหลังผู้นำ ตามลำดับ

นภาพร ส่งแสง (2550) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยด้านผู้บริหารสถานศึกษาและด้าน บริบทของสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ในเชิงปฏิบัติเพื่อพัฒนา คุณภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัย เชิงปริมาณ เพื่อศึกษาสภาพการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ในเชิงปฏิบัติ เพื่อพัฒนา คุณภาพของสถานศึกษา และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ ภาวะผู้นำตามสถานการณ์ ความสามารถในการตัดสินใจ ความสามารถ ใน

การสื่อสาร เจตคติต่อการประเมินคุณภาพภายนอก และการมีส่วนร่วมในการประเมิน และปัจจัยด้านบริบทของสถานศึกษา ประกอบด้วย การรับรู้ความสามารถของตนเองของครู และวัฒนธรรมองค์กรของสถานศึกษา กับการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ในเชิงปฏิบัติเพื่อพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา จำแนกตามขนาดสถานศึกษา และรวมทุกขนาดสถานศึกษา ศึกษาจากผู้บริหารและครู จำนวน 327 แห่ง ๆ ละ 2 คน ใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือเป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐานและวิธีวิเคราะห์สหสัมพันธ์ ผลการวิจัยพบว่า สถานศึกษาชั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานศึกษากรุงเทพมหานคร มีการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ในเชิงปฏิบัติเพื่อพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาอยู่ในระดับค่อนข้างสูงรวมทุกขนาดสถานศึกษา และตัวแปรปัจจัยด้านผู้บริหารสถานศึกษาและด้านบริบทของสถานศึกษาร่วมกันอธิบายความแปรปรวนและส่งผลต่อการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ในเชิงปฏิบัติเพื่อพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาอยู่ในระดับค่อนข้างสูงรวมทุกขนาดสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 และตัวแปรปัจจัยด้านผู้บริหารสถานศึกษาและด้านบริบทของสถานศึกษาอธิบายความแปรปรวนและส่งผลทางบวกต่อการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ในเชิงปฏิบัติเพื่อพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 และปัจจัยด้านผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อการนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปใช้ในเชิงปฏิบัติมากที่สุด

สิรธานี วสุภัทร (2551) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการและสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เพื่อศึกษาอิทธิพลของภาวะผู้นำทางวิชาการและสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อความสำเร็จของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานผ่านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในโรงเรียน โดยให้ผู้บริหารสังกัด สพฐ. ในเขตตรวจราชการที่ 5 ปีการศึกษา 2550 จำนวน 672 คน ตอบแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น 113 ข้อ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา การวิเคราะห์สหสัมพันธ์สหสัมพันธ์ วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจและเชิงยืนยัน และการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุด้วยรูปแบบสมการโครงสร้าง ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการและวัฒนธรรมการเรียนรู้ในโรงเรียนมีอิทธิพลทางตรงต่อความสำเร็จของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ส่วนสมรรถนะมีอิทธิพลทางอ้อมต่อความสำเร็จของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานผ่านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในโรงเรียน และตัวแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของภาวะผู้นำทางวิชาการและสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

สัมฤทธิ์ กาเพ็ง (2551) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยทางการบริหารที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน : การพัฒนาและการตรวจสอบความตรงของตัวแบบ โดยศึกษาและเปรียบเทียบระดับปัจจัยทางการบริหาร ระดับประสิทธิผลของโรงเรียน จำแนกตามขนาดของโรงเรียน ตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของตัว แบบปัจจัยทางการบริหารที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และศึกษาอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมของปัจจัยทางการบริหารที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 680 โรงเรียน เป็นโรงเรียนขนาดเล็กกับโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดละ 340 โรงเรียน โดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน

เครื่องมือเป็นแบบสอบถามมาตร ประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ภาควิชาการ การทดสอบค่าที และวิเคราะห์ตรวจสอบความตรงของตัวแบบ ผลการวิจัยพบว่า ระดับปัจจัยทางการบริหารและระดับประสิทธิผลของโรงเรียนมีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ตัวแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และปัจจัยทางการบริหารมีอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมต่อประสิทธิผลของโรงเรียน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ อิทธิพลทางตรง คือ สมรรถนะขององค์การ การจัดการกระบวนการเรียนรู้ บรรยากาศของ โรงเรียน และภาวะผู้นำทางวิชาการ อิทธิพลทางอ้อม คือ สมรรถนะขององค์การ ภาวะผู้นำทางวิชาการ และบรรยากาศของโรงเรียน อิทธิพลรวม คือ สมรรถนะขององค์การ การจัดการกระบวนการเรียนรู้ บรรยากาศของโรงเรียน และภาวะผู้นำทางวิชาการ

ปราโมศ อิสโร (2553) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ผ่านการประเมิน และรับรองคุณภาพจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ในรอบที่สองมีผลการประเมินในระดับดีและดีมาก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างแบบจำลองความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา และทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของแบบจำลองความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ โดยอาศัยหลักการวิเคราะห์พหุกลุ่ม กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหาร ครูที่รับผิดชอบระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและครูผู้สอนปกติ รวมโรงเรียนละ 3 คน เป็นรายภาคตามขนาด โรงเรียน คือ โรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดใหญ่ รวมกลุ่มตัวอย่างจำนวน 3,747 คน โดยใช้แบบสอบถาม 3 ชุด ถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามทฤษฎีการบริหาร ถามเกี่ยวกับการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายใน และแบบประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาของสถานศึกษาตามแนวทางที่สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์พหุกลุ่ม ผลการวิจัยพบว่า แบบจำลองความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นการวิเคราะห์พหุกลุ่มภาวะผู้นำตามขนาดโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษามีความแปรเปลี่ยนไปตามขนาดโรงเรียน และภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียน ขนาดเล็ก ได้แก่ ภาวะผู้นำองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) ตามทฤษฎีของ เซ็งเก้ (Senge) ในโรงเรียนขนาดกลาง ได้แก่ ภาวะผู้นำแบบมุ่งงานตามทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรม ของ เบลคและมูตัน (Blake and Mouton) และในโรงเรียนขนาดใหญ่ ได้แก่ ภาวะผู้นำแบบมุ่งงานตามทฤษฎี ภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรม ของ เบลคและมูตัน (Blake and Mouton) และภาวะผู้นำองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) ตามทฤษฎีภาวะผู้นำองค์กรแห่งการเรียนรู้ ของ เซ็งเก้ (Senge)

Carson, Borman, Robinson (2011) ได้ทำการประเมินผลกระทบของการดำเนินงานการปฏิรูปตามผลการประเมิน (Data-Driven Reform) ต่อผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านและคณิตศาสตร์ ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษาของรัฐ 7 รัฐ ได้แก่ อละบามา แอริโซนา

อินดิอาน่า มิสซิสซิปปี โอไฮโอ เพนซิลเวเนีย และเทนเนสซี ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งการประเมินโครงการนี้เป็นการประเมินเชิงทดลองเพื่อคำนวณผลกระทบของการประเมินติดตามและการให้คำแนะนำโรงเรียนต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ออกแบบทดลองโดยการเลือกเขตพื้นที่โรงเรียนอย่างสุ่มจำนวน 60 เขตพื้นที่ 500 โรงเรียน จาก 7 รัฐ และแบ่งโรงเรียนออกเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โรงเรียนกลุ่มทดลองเริ่มดำเนินการในปีที่ 1 ส่วนโรงเรียนในกลุ่มควบคุมเริ่มดำเนินการในปีที่ 2 โดยในปีที่ 1 ให้กลุ่มทดลองได้รับการประเมินติดตามการดำเนินงานเป็นครั้งคราว (benchmark assessment) และได้รับการให้คำแนะนำเกี่ยวกับการแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูล ส่วนกลุ่มควบคุมไม่ได้รับการประเมินติดตาม แต่จะได้รับในปีที่ 2 งานประเมินที่นำเสนอใช้ผลการประเมินจากข้อมูลที่ได้จากปีหนึ่ง โดยมีคำถามวิจัย คือ “การประเมินติดตามร่วมกับการให้คำปรึกษา แนะนำในการแปลผลการประเมินแก่โรงเรียนทำให้คุณภาพนักเรียนในกลุ่มทดลองต่างจากกลุ่มควบคุมหรือไม่” ผลการประเมินพบว่า การประเมินติดตามและช่วยเหลือโรงเรียนมีผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในรายวิชาคณิตศาสตร์ และถึงแม้ผลกระทบในวิชาการอ่านไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ผู้ประเมินก็คำนวณค่าขนาดอิทธิพล (effect size) เพิ่มขึ้นได้เท่ากับ 0.21 และ 0.14 ในวิชาคณิตศาสตร์และการอ่านตามลำดับ ซึ่งมีขนาดมากพอสมควร ผู้ประเมินสรุปว่าการดำเนินการปฏิรูปการศึกษาที่ดำเนินการตามผลการวิเคราะห์ข้อมูลการประเมินส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้งวิชาคณิตศาสตร์และวิชาการอ่าน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ซึ่งจำแนกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแรกได้แก่กลุ่มงานวิจัยที่เกี่ยวกับการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน พบว่า ส่วนใหญ่ศึกษาสภาพการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน และปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น และกลุ่มที่สองเป็นงานวิจัยที่เกี่ยวกับการประเมินการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาด้านปัจจัย กระบวนการ ผลผลิต และปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น และงานวิจัยที่เกี่ยวกับการประเมินประสิทธิผลของการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ส่วนใหญ่พิจารณาจากการรับรู้ของบุคลากรต่อผลการดำเนินงานของสถานศึกษา โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวัด ทำให้ผลการศึกษาที่ได้แปรเปลี่ยนไปตามกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย แต่ไม่ได้สะท้อนผลผลิตหรือผลลัพธ์ของการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรม ผู้วิจัยเห็นว่าการประเมินประสิทธิผลที่มีข้อมูลเชิงยืนยันที่สามารถเปรียบเทียบได้ชัดเจนและเป็นรูปธรรมน่าจะเป็นที่ยอมรับและน่าเชื่อถือ ดังนั้นการประเมินประสิทธิผลของการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาครั้งนี้ จึงมุ่งประเมินประสิทธิผลที่เป็นผลลัพธ์ที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียน ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่วัดได้จากการสอบวัดที่เป็นมาตรฐานเดียวกันและเป็นที่ยอมรับมากที่สุดขณะนี้ นั่นก็คือผลการทดสอบระดับชาติ (O-NET)